

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Katolická teologická fakulta
Ústav dějin křesťanského umění
Dějiny křesťanského umění

Vladimír Tregl

Řezbářská rodina Bušků z Husy u Sychrova

bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Marie Rakušanová

Konzultant: PhDr. Miloš Kadlec

2006

Prohlašuji, že jsem bakalářskou
práci vypracoval samostatně
a v seznamu literatury uvedl veškeré
informační zdroje, které jsem použil.

V Praze dne 20. dubna 2006

Yezl Mladina

Obsah:

1.	Úvod.....	4
2.	Život a dílo Petra Buška před vstupem do služeb knížete Kamila z Rohanu.....	6
3.	Dílna Petra Buška na Sychrově.....	8
4.	Firma „Petr Bušek a synové, knížecí Rohanští řezbáři v Sychrově“.....	14
5.	Firma „Petra Buška synové“.....	18
6.	Sychrovský zámek a Buškova výzdoba jeho interiérů.....	23
7.	Vybrané kostelní práce z dílny Bušků.....	33
7.1	Kostel sv. Františka Serafinského v Kněžmostě.....	33
7.2	Kostel sv. Víta v Příchovicích.....	33
7.3	Kostel sv. Václava v Příšovicích.....	34
7.4	Kostel sv. Jiří v Přáslavicích.....	35
7.5	Kostel Navštívení Panny Marie v Lučanech nad Nisou.....	35
7.6	Kostel sv. Josefa na Hrubé Skále.....	37
7.7	Kostel sv. Václava v Bosni.....	38
7.8	Kostel sv. Václava v Rovensku pod Troskami.....	38
7.9	Kostel sv. Jakuba Většího v Praze-Stodůlkách.....	39
7.10	Kostel Nejsvětější Trojice v Rádle.....	40
7.11	Kostel sv. Petra a Pavla v Semilech.....	41
8.	Závěr.....	42
9.	Přehled použité literatury.....	44
10.	Seznam obrazové přílohy.....	46
11.	Obrazová příloha.....	49

1. Úvod:

V 19. století sehrály významnou roli v umění historizující styly, jako např. novorománský styl, novogotika, novorenesance apod. Jejich obliba dosahovala vrcholu zvláště v řadách šlechty, která právě v 19. století ztrácela vedoucí pozici ve společnosti. Mnozí aristokraté se tak začali odvracet od moderní současnosti a naopak se nostalgicky vraceli k dávné minulosti.

Rodové rezidence šlechty začaly být představovány převážně v novogotickém slohu, aby tak připomínaly zašlou rytířskou slávu dávných časů. Tak získal svou dnešní podobu např. liechtensteinský zámek Lednice na jižní Moravě, schwarzenberský zámek Hluboká v jižních Čechách, auersperský zámek Žleby ve středních Čechách či rohanský zámek Sychrov v severních Čechách.

Zámky však neproměňovaly pouze svou vnější podobu, ale nově byly vyzdobovány a zařizovány i jejich interiéry. Výjimku netvořil ani kníže Kamil z Rohanu, který byl stavebníkem novogotické podoby Sychrova. I on se rozhodl, že interiéry jeho sídla budou vyzdobeny vyřezávaným nábytkem, kazetovými stropy, umělecky provedeným dřevěným obložením stěn, vykládanými parketovými podlahami apod. Pro splnění svých představ potřeboval zdatného řezbáře, kterého našel v osobě Petra Buška.

Dílo Petra Buška na Sychrově je vynikající ukázkou výzdoby romantických zámeckých interiérů – Buškovy práce na sychrovském zámku ročně obdivuje přes sto tisíc českých i zahraničních turistů. Proto se také v souvislosti se Sychrovem o Petru Buškovi často hovoří a jeho jméno nechybí v žádné publikaci o sychrovském zámku. Mnohem méně se však hovoří o tom, že dílna měla pokračování i po smrti řezbáře Petra Buška v roce 1894 a ještě více se zapomíná na skutečnost, že se tato firma v poslední čtvrtině 19. století a v prvních letech 20. století výrazně podílela na vybavování kostelů sakrálním mobiliářem a patřila v této oblasti k nejvyhledávanějším firmám svého druhu v celém tehdejší Českém království i za jeho hranicemi.

Ve své práci samozřejmě nemohu opomenout výzdobu státního zámku Sychrov, zhotovenou Buškovou dílnou, přesto ale chci věnovat velkou pozornost období, kdy se firma po smrti zakladatele Petra Buška transformovala na závod vyrábějící výhradně sakrální mobiliář. Toto období bylo v dosavadních pracích o Petru Buškovi, psanými výhradně ve spojitosti s výzdobou zámku Sychrov, vždy stručně odbyto jednou či dvěma větami. Např. PhDr. Marie Pospíšilová v publikaci o sychrovském zámku píše: „Po smrti Petra Buška pracovali pak ve společné firmě oba synové pod názvem Petra

Buška synové. Specializovali se především na zařizování sakrálních interiérů řezbářskými pracemi.“¹

Protože se oltáře, kazatelny, křížové cesty, zpovědnice, zábradlí varhanních krucht, lavice a další sakrální mobiliář z řezbářské dílny Bušků v Huse u Sychrova nachází na spoustě míst naší země, není pro mě možné zvládnout je všechny navštívit. Budu proto v této práci věnovat pozornost především kostelům nacházejícím se v okolí mého bydliště, tedy zámku Sychrova.

Věřím, že tato práce přinese ucelenější pohled na dějiny a činnost řezbářské firmy Bušků v Huse u Sychrova a že nebude přínosem pouze pro mě, ale i pro ostatní, jako např. pro zaměstnance státního zámku Sychrova v čele s ředitelem tohoto zámku PhDr. Milošem Kadlecem, který se otázkou řezbářské rodiny Bušků a jejich podílu na výzdobě sychrovského zámku dlouhodobě zabývá.

¹ POSPÍŠILOVÁ, Marie, *Sychrov*, Praha: Propagační tvorba, 1987, s. 9

2. Život a dílo Petra Buška před vstupem do služeb knížete

Kamila z Rohanu²

Petr Bušek, syn dozorce a dlabače forem ve smíchovské kartounce bratří Porgesů, se narodil 5. května 1824 v Praze.³ Právě u svého otce se Petr Bušek naučil základům řezbářství. Po absolutoriu pražské umělecké akademie začal od roku 1846 samostatně pracovat – svou dílnu si zřídil na Kampě v domě č. p. 508. Krátce poté však přesídlil do Vídně, kde navštěvoval uměleckou akademii a kromě práce se dřevem se zabýval i pracemi ze slonoviny a mořské pěny. Pobyt ve Vídni však nebyl dlouhý – rok 1848 přivedl Buška zpět do Prahy, kde se zúčastnil bojů na barikádách. Poté, co se po uklidnění revolučních událostí opět začal v Praze věnovat své práci, začala se v předních pražských rodinách, v odborných kruzích i mezi šlechtou šířit pověst o Buškově výjimečném řezbářském umění.

Rok 1850 přinesl Petru Buškovi jmenování spolkovým řezbářem Společenstva truhlářů v Praze.⁴ V témže roce došlo i k významné události v jeho osobním životě, neboť se oženil – za svou manželku pojal Marii Annu Petschkovou, dceru pražského měšťana. Známost o Buškových výrobcích se šířila a zakázek neustále přibývalo. Petr Bušek proto požádal o samostatnou činnost a možnost zaměstnávat pomocné síly. Této žádosti, k níž Bušek přiložil také vysvědčení z akademie a četná doporučení známých osobností, bylo vyhověno dne 12. srpna 1853.⁵

Buškovy práce nebyly kladně hodnoceny pouze zákazníky, ale i dobovou kritikou. Stále častěji se také o umění řezbáře Petra Buška píše v dobovém tisku, jakon např. v pražské Bohemii.

V roce 1855 vznikla v Buškově pražské dílně na objednávku knížete Auersperga zvláštní skříň na hodiny. Uprostřed byla vyřezána velká slunečnice, v jejímž středu byl umístěn číselník. Skříň byla zdobena plastickým květinovým dekorem. Jednotlivé květy představovaly dámy tehdejší vysoké společnosti při slavnostním představení, pořádaném u příležitosti stříbrné svatby bývalého rakouského císaře Ferdinanda I.

² Kníže Kamil Filip Josef Idesbald z Rohanu (1800-1892), vlastník sychrovského panství a zámku v letech 1846-1892. V letech 1847-1862 uskutečnil přestavbu pozdně klasicistního zámku Sychrova ve stylu romantické gotiky. V témže stylu byly upraveny i zámecké interiéry. Pro provedení svých představ potřeboval kníže řemeslníky různých profesí – zdatného řezbáře našel v osobnosti Petra Buška.

³ ADAM, Rudolf, Umělci Sychrovska II. Petr Bušek. In *Od Ještěda k Troskám. Vlastivědný sborník českého severu*, č. 3, Turnov, 1924 – 1925, s. 110

⁴ Jmenovací dekret do Společenstva truhlářů je datován dnem 9. prosince 1850.

⁵ ADAM, Rudolf, Umělci Sychrovska II. Petr Bušek. In *Od Ještěda k Troskám. Vlastivědný sborník českého severu*, č. 3, Turnov, 1924 – 1925, s. 111

a jeho manželky císařovny Marie Anny Karoliny Sardinské na Pražském hradě. I o této práci řezbáře Buška napsala Bohemie z 9. dubna 1855 velmi pochvalnou kritiku.

V té době již dochází k seznámení řezbáře Petra Buška s knížetem Kamilem z Rohanu, pro nějž posléze Bušek pracoval až do konce svého života. Na Petra Buška upozornila sychrovského zámeckého pána zřejmě některá ze spřátelených šlechtických rodin, pro které Bušek pracoval (např. Auerspergové či Černínové). K osobnímu seznámení knížete Kamila z Rohanu s řezbářem Buškem a k následné nabídce pracovat pro zámek Sychrov došlo kuriózním způsobem. Na jaře roku 1856 dokončil Petr Bušek vyřezávanou kazetu, která se knížeti Rohanovi velice zalíbila. Zájem o ni však měli i další šlechtici včetně blízkých příbuzných knížete Kamila⁶. Aby kníže Rohan kazetu získal, navrhl, aby byla uspořádána loterie. Bylo zhotoveno celkem devadesát losů, které byly nabídnut zájemcům o kazetu. Kníže Kamil, aby co nejvíce zvýšil své šance kazetu získat, zakoupil 22 losů. Slavnostní tah se uskutečnil dne 7. května 1856 a vylosován nebyl žádný jiný los, než los náležející Kamilovi z Rohanu. Při předávání kazety učinil pán sychrovského zámku Petru Buškovi nabídku, aby zrušil svou firmu v Praze, přesídlil i se svou rodinou na Sychrov a opatřil tamní zámek řezbářskou výzdobou a vyřezávaným nábytkem. Petr Bušek nabídku knížete Rohana přijal a na Sychrov se skutečně přestěhoval.

⁶ Mezi dalšími zájemci o vyřezávanou kazetu byli: hrabě Harrach, hrabě Pálffy-Daun, hrabě Des Fours, hraběnka Buquoyová, hraběnka Ledebourová, hraběnka Clam-Gallasová, hrabě Waldstein-Wartenberg, hrabě Nostitz, kníže Oettingen-Wallerstein, hrabě Trautmannsdorf a další. Z blízkých příbuzných knížete Kamila z Rohanu projevíli zájem o kazetu jeho choť kněžna Adelheid z Rohanu a jeho synovec princ Alain z Rohanu.

3. Dílna Petra Buška na Sychrově

Poté, co se v polovině srpna roku 1856 Petr Bušek přestěhoval z Prahy na Sychrov, bylo shledáno, že přímo na zámku není pro jeho činnost vhodného místa. Buškovi byl proto vykázan byt a dílna v panském domě č. p. 18 v sousední vsi Husa. O několik let později se pak Petr Bušek i se svou rodinou přestěhoval do jiného obydlí ve vsi Husa, do domu zvaného Vila Fialka. Ta se pro Petra Buška a celou jeho rodinu stala novým domovem – pracoval zde až do své smrti dne 30. ledna 1894. Z Prahy si Petr Bušek přivezl dvě pomocné síly – řezbáře Brillmayera a truhláře Hájka. Zatímco Brillmayer se po několika letech vrátil do Prahy, truhlář Hájek zůstal Sychrovu věrný a po boku Petra Buška pracoval až do své smrti.⁷

První léta své činnosti na Sychrově pracoval Petr Bušek výhradně pro knížete Kamila Rohana a jeho sychrovský zámek. Nebylo to způsobeno nedostatkem zakázek od jiných zájemců, ale spíše obavou o ztrátu přízně sychrovského pána. Dominik Bušek, jeden ze synů Petra Buška, vzpomíná⁸: „První léta nebylo dovoleno otci, aby také jinam pracoval, i později, kdy práce méně bylo; kníže nerad viděl pracovati pro jiného, což ovšem nebylo možno dlouho zachovati. Cizí práce tudíž bylo nutno ukrývati. Nejednou byl vyslán stavebním správcem Pruvotem posel k otci se vzkazem, že „Jeho Jasnost pojede na hon“, což znamenalo, aby se vše cizí ukrylo. Poněvadž se kníže občas po lovu v dílně zastavil, dbal otec i všichni ostatní, aby si knížete nerozhněval.“

Prvním místem, kde Buškova dílna na Sychrově pracovala, byla schodišťová hala. Buškova dílna zde měla za úkol zhotovit zábradlí a kazetový strop – vše v gotickém tvarosloví. Zábradlí se dodnes dochovalo v takové podobě, jak jej Bušek na přelomu 50. a 60. let 19. století zhotovil. Je zhotoveno ze silných dubových fošen s prořezávaným gotickým kružbovím a natřeno směsí písku, pryskyřičného laku a tmavé barvy, aby na pohled vypadalo jako z litiny. Strop schodišťové haly byl silným římsovým rozdělen po délce na pět, po šíři na tři velká pole – celkem tedy na patnáct polí. Každé z těchto patnácti polí bylo již méně výrazným římsovým rozděleno na čtyři pole, střídavě čtyřhranná a osmihranná. Úhrnem byl tedy strop rozdělen na šedesát kazetových polí, přičemž každé bylo vyplněno plastickým vegetabilním ornamentem. Vzhledem k reprezentativnosti tohoto prostoru (schodiště bylo hlavní přístupovou

⁷ ADAM, Rudolf, Umělci Sychrovska II. Petr Bušek. In *Od Ještěda k Troskám. Vlastivědný sborník českého severu*, č. 3, Turnov, 1924 – 1925, s. 111-112

⁸ ADAM, Rudolf, Umělci Sychrovska II. Petr Bušek. In *Od Ještěda k Troskám. Vlastivědný sborník českého severu*, č. 3, Turnov, 1924 – 1925, s. 112

cestou do společenských salonů zámku) bylo centrální pole stropu v roce 1865⁹ doplněno o velký rohanský erb s řetězem Řádu zlatého rouna¹⁰, jenž byl zhotoven opět v řezbářské dílně Petra Buška. V takovéto podobě¹¹ se strop dochoval do roku 1939. Tehdy byl strop na popud paní Margarethy Rohanové, manželky posledního majitele JUDr. Alaina Rohana, zbaven veškerých vyřezávaných detailů. Jejich naprostá část byla podle svědectví bývalého zaměstnance Rohanů, pana Stehlíčka, spálena v kamnech.

Po dokončení prací ve schodišťové hale byla Petru Buškoví svěřena výzdoba dalších zámeckých místností. Takřka v každé místnosti se jednalo o vyřezávané obklady stěn, vykládané parketové podlahy, okenní rámy, vnitřní okenice, křídla a zárubně dveří a samozřejmě nábytek. V mnohem menším měřítku to pak byly vyřezávané stropy; zatímco naprostá většina místností má štukový strop, pro vyřezávaný strop se kníže Kamil z Rohanu rozhodl pouze v případě salonu královského apartmá¹², společenského salonu a velké jídelny. Bohužel ne všechny prostory si uchovaly tuto původní Buškovu výzdobu; Buškova výzdoba některých místností (např. malá jídelna v severním křídle zámku) byla nahrazena novou úpravou podle návrhu architekta Václava Karnolda st.¹³ již v 90. letech 19. století, o další zánik Buškových řezbářských prací se pak postarala funkcionalistická úprava zámeckých místností, provedená ve 30. letech 20. století z popudu paní Margarethy Rohanové¹⁴. Takto zcela zanikly dřevěné obklady stěn v dámském apartmá ve východním křídle (ložnice, toaletní pokoj a pracovna), v krbovém a částečně i ve společenském salonu apod. Takřka zcela zničena byla výzdoba královského apartmá¹⁵. Oproti těmto místnostem však zůstaly některé Buškem

⁹ O rohanský erb s řetězem Řádu zlatého rouna nebyl strop obohacen roku 1865 náhodou. Právě v tomto roce totiž získal toto ocenění od rakouského císaře Františka Josefa I. kníže Kamil z Rohanu.

¹⁰ Řád zlatého rouna - jedno z nejvýznamnějších evropských vyznamenání. Řád zlatého rouna byl založen v Bruggách dne 10. ledna 1430 u příležitosti zasnoubení princezny Isabelly Portugalské s Filipem Dobrým, vévodou burgundským. Po vymření burgundských vévodů v roce 1477 přešlo právo udělovat tento řád na španělskou linii rodu Habsburků, po jejím vymření v roce 1700 na rakouské Habsburky. Ti Řád zlatého rouna udělují dodnes.

¹¹ Původní podobu stropu ve schodišťové hale fotograficky zachytil v roce 1892, při příležitosti vyřizování pozůstalosti zemřelého knížete Kamila z Rohanu, známý pražský fotograf Jindřich Eckert.

¹² Názvu „královské apartmá“ se užívá pro hostinské pokoje v západním křídle sychrovského zámku. Jedná se o předpokoj, salon, ložnici a čínský kabinet.

¹³ Po smrti dlouholetého knížecího stavitele Josefa Pruvota († 1883) se ve funkci vedoucího stavitele vystřídali členové rodiny Karnoldů (nejprve Josef Karnold, od roku 1891 Václav Karnold st. a od roku 1905 Václav Karnold ml.).

¹⁴ Nutnost úprav zámeckých interiérů v 1. polovině 20. století nelze popřít – zámek byl rodinou Rohanů do té doby využíván pouze k občasným, především letním pobytům. Manželství knížete Kamila z Rohanu bylo navíc bezdětné, na zámku tak bylo možno využít velikou část prostor k reprezentačním účelům a k ubytování hostů. Oproti tomu měl poslední majitel, který na zámku bydlel již celoročně, sedm dětí, kterým bylo nutno na zámku zřídit pokoje. K tomu se samozřejmě změnily nároky na bydlení. I tak ale byla hlavním důvodem velice razantního odstraňování stropů, obložení stěn, nábytku a dalších součástí zařízení a výzdoby sychrovských interiérů z Buškovy dílny především osobní nenávisť manželky posledního majitele k novogotice.

¹⁵ Zachovány zůstaly pouze zárubně a křídla dveří, okenní rámy a vnitřní okenice a vykládaná parketová podlaha. Mnohé kusy nábytku a dřevěné obklady stěn byly zničeny úplně, kazetový strop byl přetlučen

vyzdobené zámecké interiéry ve zcela neporušené podobě – jedná se zvláště o knihovnu, kulečnickový salon a velkou jídelnu¹⁶.

Petr Bušek byl neobyčejně zručným řezbářem, o čemž svědčí výzdoba a vybavení sychrovského zámku. Co do původnosti návrhů bývá ovšem až příliš vyzdvihován oproti neprávem opomíjenému panskému staviteli Josefu Pruvotovi¹⁷. Návrhy dřevěných stropů a obložení stěn na Sychrově jsou totiž ryze prací Pruvota. Od Buška pocházejí návrhy pouze nábytkových kusů. Ale i v tomto případě nelze hovořit o Buškově vlastní fantasii, neboť mnohé kusy Buškem navrženého nábytku jsou nápadně podobné s předlohami G. G. Ungewittera v jeho díle *Entwürfe zu gothischen Möbeln* či s předlohami A. W. Pugina v jeho díle *Gothic Furniture in the style of the 15th Century*. V několika případech jsou Buškovy návrhy s Ungewitterovými či Puginovými předlohami přímo totožné! Důkazem toho může být i srovnání Buškových a Pruvotových návrhů, které jsou uloženy v děčínském archivu. Oproti Pruvotovým jsou návrhy Petra Buška hrubší a pouze na pauzovacím papíře, což svědčí o tom, že byly překreslovány. Mezi kusy nábytku, které Bušek doslova okopíroval z Ungewitterových předloh, patří např. soubor křesel v alžbětinském stylu nacházejících se v kulečnickovém salonu, stůl v zámecké knihovně, honosný příborník ve společenském salonu či dnes již neexistující pohovka¹⁸ v ložnici královského apartmá.

Na Buškovu obranu však nutno podotknout, že i Josef Pruvot v některých případech kopíroval Ungewittera či jiné předlohy (zvláště knihu Josepha Nashe *The Mansions of England in the olden Time*). Např. pro bohatě vyřezávaný kazetový strop sychrovského společenského salonu posloužil Pruvotovi jako předloha stropu salonu v *Cartoon Gallery* v Knowle v Kentu, vyobrazeném v již zmíněné knize Josepha Nashe. Důvodem k tomuto počínání byla s největší pravděpodobností jak v případě Buškově, tak i Pruvotově osobnost knížete Kamila z Rohanu. Každoročně na zimní období¹⁹ určil kníže Rohan některé zámecké pokoje k tomu, aby byly nově zařízeny a sám také určoval, jak mají být zařízeny. Zřejmě tedy i na jeho výslovná přání docházelo ke kopírování některých cizích předloh. Všechny návrhy musely být knížeti předloženy

prkny, na něž byl nahozen nový strop maltový. K odkrytí a restaurování původního stropu došlo po roce 1982.

¹⁶ I zde sice docházelo k odstraňování novogotických prvků – např. kachlových kamen, Buškovým dílům se však tyto zásahy až na nepatrné detaily zcela vyhnuly.

¹⁷ Josef Pruvot se narodil v roce 1807 v Řepíně u Mělníka. Jeho otec byl Francouz a přišel společně s Rohany z Francie. Josef Pruvot vystudoval pražskou stavovskou techniku, kde byl žákem profesora Františka Josefa Gerstnera. Dne 1. května 1832 vstoupil do služeb knížecí rodiny Rohanů jako stavební úředník, od roku 1836 až do své smrti dne 1. března 1883 pracoval u Rohanů v hodnosti stavebního ředitele.

¹⁸ Pohovka byla zničena opět na přání manželky posledního majitele zámku, paní Margarethy Rohanové.

¹⁹ Rohanové jezdili až do počátku 20. let 20. století na zimní pobyty do svého paláce v Praze. Na zámku tak byl přes zimní sezónu větší prostor pro práci v interiérech.

a pokud s nimi souhlasil, podepsal je červeným inkoustem. Pokud něco nevyhovovalo jeho vytríbenému vkusu, učinil poznámky, popřípadě navrhl určité změny. Takovýchto upravených návrhů se dochovalo sedmdesát. Nalézáme mezi nimi nejenom návrhy nábytku pro zámecké interiéry i do zahrady, ale i návrhy na úpravu výzdoby zámeckých pokojů a dokonce i návrh na úpravu fasády zahradního průčelí zámku.

Mnohé kusy nábytku i jiné součásti výzdoby zámeckých interiérů jsou vyzdobeny – zcela jistě opět na přání knížete Kamila – motivy přejatými z rodového erbů Rohanů (hranostají ocásky a makle) a rodovým heslem Rohanů²⁰. Tyto prvky lze spatřit na lavicích v zámecké kapli, na kazetovém stropu v salonu královského apartmá, na skříni v malé jídelně, na prosklené vitríně v dámském toaletním pokoji, na vyřezávané sedací soupravě a příborníku ve společenském salonu atd.

Již bylo uvedeno, že zpočátku Petr Bušek nepracoval pro nikoho jiného než Kamila z Rohanu. Rok 1862 však tvořil výjimku, neboť Petr Bušek prováděl první větší práce mimo Sychrov. Jednalo se o bohatě vyřezávaný strop a nábytek pro vilu textilního továrníka barona Leitenbergera do Josefa Dolu u Mladé Boleslavi a křtitelnicí a stůl Páně²¹ pro evangelický kostel v Čáslavi. V témže roce byl zhotoven podle návrhu Josefa Pruvota i oltář a další zařízení pro farní kostel v Příchovicích, který však na rozdíl od předchozích dvou případů nelze považovat za práci, o níž by kníže Rohan neměl vědět – příchovický kostel byl totiž patronátním kostelem Rohanů.

Další kostelní prací, zhotovenou Petrem Buškem roku 1864, byl oltář určený přímo pro sychrovskou zámeckou kapli Nanebevzetí Panny Marie. Poté následovalo další zařízení zámecké kaple – kazatelna s malovanými postavami čtyř Evangelistů na řečništi, lavice s vyřezávanými emblémy rodu Rohanů a krucifix do tzv. předkaplí. Zatímco lavice i krucifix se zachovaly až do současnosti beze změn, kazatelna o svou bohatě vyřezávanou stříšku přišla ve 30. letech 20. století opět na přání manželky posledního majitele zámku²². Buškův vyřezávaný oltář stál v kněžišti zámecké kaple až do roku 1890, kdy byl nahrazen velice podobným oltářem od Josefa Víška, zhotoveným ovšem z carrarského mramoru. Buškův oltář byl poté převezen do hrobky rodu Rohanů, nacházející se pod kostelem Nejsvětější Trojice v Loukově u Mnichova Hradiště. Tam oltář setrval až do poloviny 90. let 20. století, kdy se ve značně zuboženém stavu vrátil na sychrovský zámek, kde byl pečlivě zrestaurován.

²⁰ Heslo rodiny Rohanů zní: Potius mori quam foedari. (Raději zemřít, než být zneuctěn.)

²¹ Obojí podle návrhu architekta Františka Schmoranze.

²² Bez stříšky dnes kazatelna působí velice podivně. Správa Státního zámku Sychrov proto usiluje o její opětovné zhotovení na základě fotografické dokumentace z roku 1892.

Rok 1866 na čas přerušil činnost Buškovy dílny. Přestávka, trvající šest týdnů, byla způsobena prusko-rakouskou válkou²³. Petr Bušek svěřil dům i dílnu do péče jednomu ze sousedů a odjel se svou rodinou do Prahy; na Sychrov se vrátil až po uzavření příměří. Po návratu našel dílnu ve zpuštěném stavu – dřevěné fošny i započaté práce posloužily pruským vojákům jak materiál pro zhotovení lavic. V poválečné době nebylo větších zakázek, a tak se Petr Bušek zaměřil na práce drobnějšího charakteru: dřevěné misky na chléb a ovoce, věšáky, vyřezávané vějíře, kuřácké stolečky apod. Tyto výrobky se těšily velkému ohlasu a zájmu pruských důstojníků, ubytovaných tou dobou v okolí Turnova²⁴. Někteří z nich dokonce učinili v Buškově dílně větší objednávky, které byly po zhotovení zaslány do Saska, Hesenska a Pruska.

V roce 1868 pořádala Pražská obchodní komora ve spolupráci s Rakouským muzeem pro umění a průmysl ve Vídni výstavu na Žofině. Obeslal ji i kníže Kamil z Rohanu – ze sychrovského zámku putovaly na výstavu kromě zbraní, indických sošek a váz a dalších zajímavostí také předměty zhotovené v Buškově dílně.²⁵

Po této výstavě došlo k další poptávce po výrobcích Petra Buška. Počet zakázek však již přerostl možnosti firmy, a tak došlo v roce 1869 se svolením knížete Kamila z Rohanu k rozšíření dílny. Ani poté však nebyl dostatek místa ideální; větší práce byly proto nadále (v době nepřítomnosti knížete) sestavovány a natírány v rozlehlých přízemních místnostech sychrovského zámku, užívaných kdysi pro ukládání kočárů. Sestaven zde byl například oltář pro kostel v Nebuželích. Opět jej ale nelze považovat za práci, o níž by neměl kníže Kamil vědět, neboť kostel v Nebuželích byl pod patronátem jeho synovce a dědice knížete Artura Rohana, pána řepínského panství.

Malé práce ale již byly běžně vyráběny pro řadu jiných odběratelů, než pouze pro knížete Kamila z Rohanu. Např. pro pražský obchod „U města Paříže“ či pro známý obchod J. Neffa byly vyráběny vyřezávané mísy, podnosy, věšáky, rozličná pouzdra, stolečky, etažéry atd. Pro pražskou hodinářskou firmu L. Heinze byly zhotovovány skříně na hodiny a kontakt byl navázán také s pražským fotografickým ateliérem Jindřicha Eckerta, pro něžž byly vyráběny vyřezávané rámy na fotografie. Další rámy na fotografie byly zasílány do fotografického ateliéru Gingl v Liberci.

²³ Události prusko-rakouské války se Sychrova a okolí bezprostředně dotýkaly, neboť generální štáb pruské armády, v jehož čele stál pruský korunní princ Friedrich Wilhelm, si zvolil místní zámek za hlavní stan. Samotný pruský král Vilém I. pak z 1. na 2. července 1866 přespal v Petrem Buškem nedávno dokončeném královském apartmá.

²⁴ Vyšší důstojníci byli ubytováni v jednom z postranních křídel sychrovského zámku.

²⁵ Pražská Bohemie ze 17. října 1868 o těchto exponátech napsala: „Jdeme dále. Tu rozestaveny jsou v ladné skupině různé práce vykládané a práce z růžového dřeva. Dále skříně, psací stolky a židle, křesla i postele – práce to mistra Petra Buška ze Sychrova. Projevujeme své uspokojení s dovednou jeho prací a s tím, že kníže, majitel zámku sychrovského, poskytl mu tak vhodné příležitosti, aby se vyznamenal a získal cti domácí práci.“

Roku 1873 zadal kníže Kamil z Rohanu Petru Buškovi, aby vyrobil velikou šestihrannou skříň završenou rohanským erbem, která měla posléze putovat na světovou výstavu ve Vídni. Samotná skříň však nebyla primárním předmětem vystavení – sloužila jako výstavní skříň na produkty knížecí škrobárny v Dařenicích.

V 70. a 80. letech 19. století prožívaly veliký rozkvět lázně Sedmihorky u Turnova, kam se sjíždělo mnoho zahraničních hostů i významných politických a kulturních osobností. Mnozí hosté si udělali výlet na Sychrov, a to nejen proto, aby navštívili zámek a park, ale také proto, aby si prohlédli řezbářskou dílnu Petra Buška. Mnozí hosté, mezi nimiž nechyběli ani slavní skladatelé Antonín Dvořák a Johann Strauss či představitelé domácích i cizích šlechtických rodin, si pak u Petra Buška některé výrobky objednali²⁶.

V té době pracovali v Buškově dílně již i jeho synové – Dominik²⁷, Karel²⁸ a Konstantin²⁹. Prostřední z nich, Karel, odešel záhy po svém vstupu do otcovy dílny do Prahy na malířskou akademii a řezbářskému řemeslu se již nikdy souvisle nevěnoval. Karel se později věnoval výhradně literatuře a stal se básníkem a spisovatelem, známým pod pseudonymem Bohdan Kaminský. Petr Bušek rozhodnutím svého syna Karla nikterak nadšen nebyl, neboť právě k němu upíral své naděje, že sychrovský umělecký závod povznese. Jako Bohdan Kaminský však Karel Bušek veliké slávy dosáhl a v 90. letech 19. století patřil vedle Josefa Svatopluka Machara k nejmódnějším básníkům a bylo takřka společenskou nutností mít některé z jeho děl v knihovně.

Řezbářskému řemeslu tak zůstali věrni pouze dva synové Petra Buška – Dominik a Konstantin. Ti také po smrti Petra Buška dne 30. ledna 1894 v tradici řezbářské dílny pokračovali.

²⁶ Hraběnka Was de Czege si objednala velikou kredenc, baron Adlerfels si objednal zařízení kuřáckého pokoje, drážďanský velkoobchodník Wildner si objednal novogotický nábytek do čtyř pokojů, továrník Klinger z Nového Města pod Smrkem si objednal vyřezávaný strop a nábytek do jídelny, majitel zámku ve Vlčici Hugo Wiehard si pro svou jídelnu objednal novogotické obklady stěn apod.

²⁷ Dominik Bušek vstoupil do firmy svého otce na podzim roku 1869.

²⁸ Karel Bušek vstoupil do firmy svého otce v roce 1873.

²⁹ Konstantin Bušek vstoupil do firmy svého otce na podzim roku 1875.

4. Firma „Petr Bušek a synové, knížecí Rohanští řezbáři v Sychrově“

Názvu „Petr Bušek a synové, knížecí Rohanští řezbáři v Sychrově“ začala firma užívat roku 1882. Již ale několik let předtím pracovali ve firmě Petra Buška oba jeho synové, starší Dominik a mladší Konstantin, kteří se rozhodli pokračovat v rodinné tradici. K tomu, aby otec přistoupil ke změně názvu firmy, přispěl veliký úspěch jeho synů na uměleckoprůmyslové výstavě v Teplicích roku 1879. Vedle výrobků samotného Petra Buška tu jeho starší syn vystavoval veliký stojan na zbraně, mladší syn obdobný stojan na hudebniny. Především právě za tato díla obdržela firma zlatou výstavní medaili³⁰.

Po tomto úspěchu požádal Petr Bušek knížete Kamila z Rohanu o svolení, aby směl oba své syny vést ve firmě jako společníky. Poukázal přitom na to, že odměna, kterou obdržela firma v Teplicích, byla výhradně za práci jeho synů. Kníže dal své svolení a firma začala oficiálně používat výše uvedený nový název.

Nejstarší syn Petra Buška, Dominik, se narodil 20. dubna 1855 v Praze³¹, kde vystudoval nižší reálné gymnázium na Malé Straně. V dalších studiích nepokračoval, neboť na podzim roku 1869 vstoupil do dílny svého otce. Řezba, které se právě u otce vyučil, byla jeho zálibou již od útlého věku. Jeho lásku k tomuto řemeslu dokládá i fakt, že v dílně zůstával a neúnavně pokračoval v rozdělaném díle i po pracovní době, která v dílně Petra Buška nebyla krátká – pracovalo se dvanáct hodin denně. Mezi Dominikovy první samostatné práce patřily vypouklé vyřezávané podobizny slavných osobností, které zhotovoval podle fotografií v knihách. Následovaly motivy lovecké a náboženské a brzy poté již Dominik začal pracovat podle vlastních námětů.

Dominik měl veliký vliv i na svého mladšího bratra Konstantina, narozeného 8. ledna 1861. Umělecké nadání projevil již jako malý žáček radostínské školy; jeho starší spolužáci tehdy užívali sešity se zdobenými obálkami – byly na nich obrázky s motivy různých historických událostí, popř. na nich byly vyobrazeny podobizny slavných osobností – Palackého, Jungmanna apod. Konšta Bušků, jak tehdy malému Konstantinu Buškovi říkali spolužáci, rád tyto obrázky obkresloval. Dařilo se mu

³⁰ Tato zlatá výstavní medaile, jež měla 60 mm v průměru, byla po vzniku samostatného československého státu darována na zlatý poklad republiky, což svědčí o vlasteneckém smýšlení rodiny Bušků.

³¹ ADAM, Rudolf, Umělci Sychrovska II. Dominik Bušek. In *Od Ještěda k Troskám. Vlastivědný sborník českého severu*, č. 3, Turnov, 1924 – 1925, s. 118

natolik, že s ním brzy spolužáci uzavírali obchody: za křížaly a sušené švestky si odnášeli jeho obrázky. Brzy se ke spolužákům ze školy přidali i sousedé z okolí vily Fialky.³²

Do otcovy dílny vstoupil Konstantin Bušek ve čtrnácti letech. Nadále se však cvičil v malování a když na Sychrov přijel z Prahy malíř Václav Kroupa³³, aby namaloval jedno z místních roubených stavení s pavlačí a doškovou střechou, chodil Konstantin Bušek se svým mladším bratrem Ladislavem z povzdálí pozorovat malujícího umělce. Když pak malíř Kroupa odjel, chodil Konstantin po jeho vzoru po okolí svého bydliště a maloval vše, co mu připadlo zajímavé.

Když začal Konstantin Bušek po určité době pobírat v otcově dílně plat za odvedenou práci, kupoval si v Turnově za vydělané peníze obrázkové knihy, podle nichž se, podobně jako podle obrázků v časopisech, které rodina odebírala, dále cvičil v malování. Brzy se mezi jeho předlohovými knihami objevily i knihy o anatomii a perspektivě. Rádcem i přítelem mu byl turnovský akademický malíř Jan Prousek, při návštěvě Prahy se na akademii, kam jej zavedli jeho bratři Karel a Ladislav, seznámil i s malíři Luděkem Maroldem a Viktorem Olivou.

Netrvalo dlouho a obrázky Konstantina Buška, které měly často poetické motivy, začaly být otiskovány v předních ilustrovaných listech³⁴ – ve Zlaté Praze, v Květech, v Ruchu, v Zábavných listech, v České domácnosti apod. Paralelně s malováním se však věnoval i rodinné tradici – řezbářství. Některé obrázky vyřezané ve dřevě zpeněžil – jeden z obrázků si zakoupila např. choť slavného skladatele Strausse, jež tou dobou pobývala v lázních Sedmihorky, další z vyřezávaných obrazů putoval na sychrovský zámek do pokojů kněžny Adelheid, manželky Kamila z Rohanu.

Další Konstantinovy práce se těšily veliké pozornosti na Jubilejní zemské výstavě v Praze roku 1891. Vedle děl jeho bratra Dominika tu byla vystavována i díla samotného Konstantina Buška – domácí klekátka v románském tvarosloví, zdobené vyřezávaným obrazem s námětem Zvěstování Panně Marii, a bohatě vyřezávaný rám na

³² ADAM, Rudolf, Umělci Sychrovska II. Konstantin Bušek. In *Od Ještěda k Troskám. Vlastivědný sborník českého severu*, č. 3, Turnov, 1924 – 1925, s. 125

³³ Malíř Václav Kroupa přijel na Sychrov na pozvání slečny Kateřiny Maškové, jež se u něj učila malířství. Později Kateřinu Maškovou pojal Dominik Bušek, starší ze synů Petra Buška, za svou manželku.

³⁴ Česká společnost otiskla obrázky „Skalní byt na Valečově“, „Dobrou noc, má milá“ a „Černá divizna“; Květy otiskly „Večerní modlitbu“ a „Zimní krajinu“; Ruch otiskl „Krajinku ze Sychrova“, „Zimní krajinu“ a „V lese“; Zlatá Praha přinesla tyto obrázky Konstantina Buška: „V zimním soumraku“, „Zimní krajina“, „Srpen“ a „Jaro na vsi“; Zábavné listy otiskly Konstantinovy alegorie čtyř ročních období „Jaro“, „Léto“, „Podzim“ a „Zima“ a dále obrázky s názvy „Zpívej si slavičku“, „Bože, bože, čo mam robit“, „Horo, horo, vysoká jsi“, „Hrubá Skála“, „Valdštejn“, „Chalupa v Podještědí“, „V klášterskej dolině“, „Na tom našem dvoře“, „Žezulinka kuká“ a „Jarní motiv“; Čechy otiskly obrázek „Krajinka ze severních Čech“.

zrcadlo. Rám byl odkoupen ještě během konání výstavy výstavním výborem jako výhra ke slosování.

Brzy po výstavě slavil Konstantin Bušek svatbu se slečnou Marií Pumanovou, dcerou v té době již zesnulého zámeckého zahradníka na Hrubém Rohozci. Vzhledem k tomu, že Konstantinova nevěsta byla zaměstnankyní sychrovské pošty, přestěhoval se po svatbě Konstantin Bušek z otcova domu právě tam. Byt novomanželů pak byl vyzdoben nábytkem a obrazy, které Konstantin vlastnoručně zhotovil.

V 80. letech 20. století již firma s vědomím knížete Rohana přijímala cizí zakázky. Vedle profánních prací³⁵ přibývalo zvláště prací kostelních – kříž s klekátkem pro kostel Narození Panny Marie v Turnově, kompletní zařízení v té době dokončovaného kostela Navštívení Panny Marie v Lučanech nad Nisou (hlavní oltář, dva oltáře postranní, kazatelna, Boží hrob, velký kříž s klekátkem, zpovědnice, křtitelnice, křížová cesta, zábradlí u oltáře a zábradlí varhanní kruchty, varhanní skříň, pontifikální stolice, dvacet kostelních lavic – vše z dubového dřeva). Práce na zařízení kostela v Lučanech nad Nisou byla více jak roční prací a dílně, která nedisponovala dostatečným počtem zaměstnanců ani vhodnými prostory, přinesla řadu problémů s uskladněním již hotových výrobků i dodržení termínů. Buškova dílna proto musela část zakázky postoupit jiným řezbářům v okolí a od sousedů si musela pronajmout místnosti, kam se skládaly již hotové věci. Zlacení, barvení a skládání velkých částí se pak provádělo sále hostince na Huse.

Přes veškeré tyto komplikace rozšířila tato práce v dobrém pověst závodu. Z blízkého i vzdálenějšího okolí, jako např. z Hodkovic nad Mohelkou, Tanvaldu, Liberce, Hrádku nad Nisou, Osečné či Chrastavy, přicházely objednávky. Významným zákazníkem firmy se v této době stal i místodržitelství inženýr a stavební rada M. Krch³⁶, který zadával po následujících dvacet let řezbářskému závodu v Huse u Sychrova kostelní práce. Jednalo se o kompletní zařízení kostelů ve Vrbici, v Boroticích, v Mukařově u Říčan, v Hloubětíně (dnes Praha 9 – Hloubětín), v Úhonicích a ve Vrbně a dále o oltáře do kostelů v Unhošti, v Karlíku a v Řevnicích a o oltáře do školních kaplí české a německé reálky v Plzni.

Problémy s prostorovou kapacitou skončily roku 1889, kdy se Dominik Bušek oženil s Kateřinou Maškovou a za jejího finančního přispění postavil v letech 1890-1891 dílnu u vily Fialky, kde bylo možno již bez problémů provádět práce velkých rozměrů.

³⁵ Např. orámovaná reliéfní podobizna Miroslava Tyrše vyráběná pro turnovskou sokolovnu.

³⁶ Stavební rada Krch dále doporučoval řezbářský závod rodiny Bušků, a to např. stavebnímu radovi R. Vomáčkoví, stavebnímu radovi F. Havlíčkovi či stavebnímu radovi L. Láblerovi.

Skutečný rozkvět zakázek na zařízení kostelů nastal po Jubilejní výstavě v Praze roku 1891. Právě na této výstavě se veliké pozornosti těšil veliký mariánský oltář v novogotickém stylu, zhotovený z dubového dřeva. Jediná část oltáře nebyla pozlacena, o to víc však vynikala čistota a preciznost řezbářské práce. O kolosálním úspěchu firmy se psalo snad ve všech významných periodikách – Praha, Světozor, Čech, Hlas národa, Pojizerské listy, Prager Abendblatt...

Toto dílo řezbáře Dominika Buška bylo vyznamenáno nejvyšší cenou – čestným výstavním diplomem. Oltář posléze zakoupil bulharský biskup Jindřich z Nikopole pro katolický chrám v Rusčuku.

Po tomto obrovském úspěchu se zakázky pro řezbářský závod Bušků jen hrnuly a časy, kdy firma vyráběla maximálně osm oltářů za rok, byly dávno pryč. V souvislosti s dalším rozkvětem firmy bylo nutno znovu rozšířit dílnu. To už se ale děje po smrti zakladatele závodu Petra Buška³⁷, kdy se dějiny firmy začínají psát opět pod jiným názvem.

³⁷ Petr Bušek zemřel ve své vile Fialka na Huse 30. ledna 1894 ve večerních hodinách. Pohřeb se konal o tři dny později v kostele ve Vlastibořicích, kde na přilehlém hřbitově je Petr Bušek také pochován. O jeho úmrtí přinesly Hlasy pojizerské ze dne 2. února 1894 na straně 6 tuto zprávu: „Na Huse u Sychrova zemřel dne 30. ledna večer všeobecně vážený pan Petr Bušek, knížecí Rohanský umělecký řezbář, zakladatel a chef firmy „Petr Bušek a synové“ ve věku 70 let. Pohřeb drahého zesnulého konati se bude dne 2. února o druhé hod. odpo. z domu smutku na hřbitov Vlastibořický. Zádušní mše svatá sloužena bude v sobotu dne 3. února o půl 9. hod. ranní v zámecké kapli na Sychrově. Co krajané želíme nad ztrátou síly nad jiné vzácné a známé nejen po okolí, ale po širší vlasti, ano i v cizině. Zesnulý byl muž práce, dovedný průmyslník-umělec a upřímný syn svého národa, jenž požíval všeobecné úcty i lásky pro svoji dobrosrdečnost. On vlastní silou a neúmornou přičinlivostí zdokonalil záhy své schopnosti ku povznesení domácí práce i dal příklad jiným k následování. Došed ocenění u uměnímilovného knížete Kamilla z Rohanů, bylo mu svěřeno provedení řezbářských prací a výzdoba komnat slohovým nábytkem v proslulém knížecím sídle na Sychrově. Pan Petr Bušek pracoval zejména v slohu gotickém a proto dostalo se mu též četných zakázek na práce chrámové. Věru, nesčetné jsou všechny ty oltáře, kostely, ozdobné kříže a sochy, jimiž po Čechách i mimo vlast se proslavil. Všem zajisté tkví v paměti překrásné dílo, bohatý gotický oltář vystavený a vyznamenaný první cenou na zemské jubilejní výstavě v Praze r. 1891. Kostely a kaple i občanské domy pojizerské krajiny honosí se mnohou prací řezbářskou umělecky provedenou, i Turnov chová mnohé z jeho dílny. Vypočítávatí veškerá provedená cenná díla za doby 41letého trvání jeho vzorného závodu bylo by těžko a přesahovalo by daleko rámeček tohoto náčrtku. Že však docházely všeobecné obliby, to dosvědčují četná vyznamenání i pochvaly znalců a vysoce postavených osobností. Firma Buškova založena r. 1853, slavila tedy loňského roku čtvrté deřiletí svého trvání. Oceňujíce mimo odborných výsledků závodu i dobrodějnou a vlasteneckou činnost, oduševnělý, příkladný život rodinný jakož i blahodárný vliv její na okolí, klademe vděčně věnec nejlepších upomínek na rakev muže, krajana a dovedného umělce a sdílíme ztrátu jeho s rodinou, doprovázaje zesnulé k tichému odpočinku na hřbitov vlastibořický. Byl to pravý muž na místě pravém. Budiž čest jeho památce!“

5. Firma „Petra Buška synové“

Po smrti Petra Buška v roce 1894 se Dominik Bušek a jeho mladší bratr Konstantin osamostatnili a v novém názvu firmy „Petra Buška synové“ již přestali používat dosud užívaného přídomku „knížecí Rohanští řezbáři“. Pro Rohany ostatně pracovali již jen ve zcela výjimečných případech, neboť systematické práce na výzdobě zámeckých interiérů skončily krátce před smrtí knížete Kamila z Rohanu († 1892) pracemi na obložení stěn a vyřezávaném nábytku pro hostinské pokoje ve druhém patře východního křídla sychrovského zámku. Krátce poté se ještě pracovalo na úpravách knížecích komnat v severním křídle, načež práce pro Sychrov ustaly úplně.

Protože zakázek zvláště po již zmíněném úspěchu na Jubilejní výstavě stále přibývalo, bylo nutno v roce 1896 přistoupit k dalšímu rozšíření závodu o nové budovy s dílnami pro truhláře. Firma rovněž modernizovala výrobu a zakoupila obráběcí stroje na parní pohon. V této době – tedy v polovině 90. let 19. století – firma zaměstnávala přes padesát pracovníků (řezbářů, truhlářů, malířů, lakýrníků, sochařů, pozlacovačů...). Mimo to externě spolupracovala s dalšími umělci, jako např. s malíři Emanuelem Dítětem a Josefem Mathauserem.

Oproti prvním letům po příchodu Petra Buška na Sychrov, kdy se pracovalo v podstatě pouze a jen pro zámek knížete Rohana, se tedy nyní situace zcela obrátila. Firma „Petra Buška synové“ se specializovala především na kostelní práce, zvláště pak na oltáře. Zatímco v prvním roce fungování firmy pod novým názvem bylo za celý rok 1894 vyrobeno devět oltářů, v roce 1895 jich zhotovili dvacet jedna, v roce 1897 třicet tři a v letech 1901-1903 již firma dodávala na čtyřicet oltářů ročně. K oltářům samozřejmě nutno připočítat stoupající počet kazatelen, Božích hrobů, zpovědnic apod. Buškova dílna však nevyráběla pouze zcela nové oltáře, ale často se také podílela na obnovách starších oltářních celků.

Konstantin Bušek právě touto dobou spojil v rodinné dílně své řezbářské umění s malířským nadáním, neboť ke spoustě oltářů, vyráběných firmou „Petra Buška synové“, maloval oltářní plátna³⁸. Mimo to kreslil i návrhy k samotným oltářům – od

³⁸ Jednalo se např. o oltářní obraz sv. Anny do Březiny, oltářní obraz sv. Josefa do Heraltic, oltářní obraz sv. Barbory do Chotěšova, oltářní obraz sv. Martina do Kostelce nad Labem, oltářní obraz sv. Jana Nepomuckého do Kocelovic, oltářní obraz sv. Václava do Krče u Protivína, oltářní obraz Panny Marie do Loučeně, oltářní obraz sv. Josefa do Mladé Boleslavi, oltářní obraz sv. Aloise do Kyjova, oltářní obraz Nejsvětější Trojice do Opočna, oltářní obraz Panny Marie Lurdské do Pyšel, oltářní obraz sv. Aloise do Prostějova, oltářní obraz sv. Václava do Rovenska pod Troskami, oltářní obraz sv. Václava do Rousínova, oltářní obraz sv. Jana Nepomuckého do Sedloňova, oltářní obraz sv. Václava do Strážičtí, oltářní obraz sv. Josefa do Třeboně, oltářní obraz sv. Mikuláše do Smrčné, oltářní obrazy sv. Jakuba Většího,

roku 1892 do roku 1917 zhotovil na osm set návrhů k oltářům a kazatelnám, z nichž firma více jak čtyři sta skutečně realizovala. Dokladem kvality Konstantinovy práce může být i to, že jeho návrhy, schvalované místodržitelstvím či ministerstvem ve Vídni, byly schvalovány beze změn a výhrad. Kromě těchto návrhů provedl Konstantin Bušek několik set menších obrázků či spoustu obrazů jednotlivých zastavení křížové cesty, které pak byly vsazovány do rámců vyráběných opět rodinnou firmou.

Mimo tyto práce zhotovoval Konstantin Bušek i polovypouklé práce mnohdy vlasteneckých námětů³⁹. Reprodukční právo všech těchto polovypouklých obrazů zakoupila firma B. Moutelík – umělecký závod pro kovovou plastiku v Hořovicích. Tato firma zasílala některé z prací Konstantina Buška na veletrhy do Londýna či do Austrálie.

Zákazníky firmy již nebyli klienti pouze z území Čech, ale z celého Rakouska-Uherska. Mnoho objednávek plynulo zvláště z Moravy, kam byly dodány např. čtyři oltáře do Radiměře či tři oltáře a kazatelna do brněnského františkánského kláštera. S dalšími pracemi řezbářské dílny Bušků z období konce 19. století bychom se mohli setkat ve Sklenném (tři oltáře a kazatelna), ve Vendolí (tři oltáře a kazatelna), v Guntramovicích (hlavní oltář), ve Svitavách (dva oltáře), v Pustoměři (oltář a kazatelna). Další práce směřovaly do Velkých Němčic, Želechovic, Českých Budějovic, Litoměřic, Bíliny, Olomouce, Mladé Boleslavi, Liberce, Rádla apod.

Mnoho prací bylo rovněž dodáno Schwarzenberkům zásluhou jejich stavebního rady J. Sedláčka, kterému se práce řezbářské dílny Bušků zalíbily na Jubilejní výstavě. Tak bylo dodáno např. kompletní zařízení do kostela v Hosíně, v Malém Záblatí, do Krče u Protivína, do Dobeše, do Skočic atd.

K stálým zákazníkům firmy patřili i významní církevní hodnostáři, jako např. litoměřický kanovník a pozdější pražský arcibiskup František Kordač, královéhradecký biskup Jan Doubrava, českobudějovický biskup Josef Hůlka, brněnský biskup Pavel Huyn atd.

Nadále zůstávala Buškům věrná i šlechta; oltáře byly vyráběny pro hraběte Kinského na zámek v Chlumci nad Cidlinou, pro hraběnku Chotkovou na zámek v Olšově, pro hraběnku Berchtoldovou na zámek v Nezdašově apod. Nejvzdálenějšími

sv. Rodiny a sv. Václava do Studůlek (dnes Praha 5 – Stodůlky), oltářní obraz sv. Jana Křtitele do Všejan, oltářní obraz sv. Kateřiny do Vlastibořic, oltářní obraz sv. Huberta do Zákup atd.

³⁹ Jednalo se o tyto náměty: Jindřich Fügner, Miroslav Tyrš, sv. Cyril a sv. Metoděj, Narození Páně, sv. Anna, sv. Josef, sv. Václav, Příchod praotce Čecha na Říp, Kněžna Libuše věští slávu Prahy, sv. František, Ecce Homo, Mater Dolorosa, Kristus na kříži, Jan Žižka z Trocnova, Jiří z Poděbrad, Kde domov můj, Jan Hus, Svatopluk Čech, Jan Neruda, Bedřich Smetana, Antonín Dvořák apod.

místy, kam putovalo kostelní zařízení z řezbářské dílny Bušků v Huse u Sychrova, byly Mnichov, Vídeň, Baden u Vídně, Budapešť aj.

Úhrnem řezbářská dílna Bušků z Husy u Sychrova (byť pod různými názvy) zhotovila šest set dva nové oltáře, devadesát pět kazatelen, sto padesát osm Božích hrobů, třicet tři svatostánků, patnáct vyřezávaných a šestnáct malovaných křížových cest, šedesát dvě zpovědnice, dvacet tři křtitelnice, deset varhanních skříní, tři sta třicet čtyři více jak jeden metr vysokých soch, třicet zábradlí k oltářům a varhanním kruchtám. Mimo to bylo obnoveno více jak sto starých oltářů.⁴⁰

Z výše uvedených řádků vyplývá, že firma neměla o zakázky nouzi – spíše naopak. Dominik Bušek se proto ve firmě v této době věnoval více organizátorské než řemeslné práci – měl na starosti vedení závodu, účetních knih, rozpočtu i vyřizování korespondence. Mladší Konstantin měl na starost návrhy k oltářům, kazatelnám a dalšímu kostelnímu zařízení.

Podobně jako za života zakladatele firmy Petra Buška plynuly do jejich závodu zástupy slavných osobností, i nyní firma „Petra Buška synové“ přitahovala četné návštěvníky, a to nejenom laiky, ale i odborníky a umělce. Zavítali sem spisovatelé Alois Jirásek, Sofie Podlipská či Karel Václav Rais a malíři Karel Javůrek, Luděk Marold, Jan Prousek a další.

Podobně jako v posledním desetiletí 19. století, i v prvním desetiletí 20. století zaznamenávala firma veliký rozkvět. Avšak již kolem roku 1910 v souvislosti s přiestřováním politické situace docházelo pozvolna k úbytku objednávek a některé již učiněné objednávky byly pozastaveny. Do této tíživé situace zasáhl velmi rušivě i spor s Úrazovou pojišťovnou dělnickou, která požadovala platit pojištění ze všech zaměstnanců, a to i v případě, že v závodě bratří Bušků většina z nich (pozlacovači, malíři apod.) u strojů vůbec nepracovala. Správní soud ve Vídni rozhodl v neprospěch firmy, a proto byla firma roku 1912 nucena zastavit veškerou strojovou výrobu. Krátce před první světovou válkou tak firma pracovala výhradně již jen na malých věcech.

Samotné vypuknutí první světové války zasadilo firmě smrtelnou ránu. Nejen že výrazně ustávaly objednávky, ale ani pracovních sil se nedostávalo. V prvních měsících války byl sice závod s velkými obtížemi stále ještě udržován v chodu, ale když se toužený mír nedostavoval, byly po dlouhých rodinných úvahách nakonec práce ve firmě úplně zastaveny.

⁴⁰ ADAM, Rudolf, Umělci Sychrovska II. Dominik Bušek. In *Od Ještěda k Troskám. Vlastivědný sborník českého severu*, č. 3, Turnov, 1924 – 1925, s. 124

Po ukončení války již nebyl provoz nikdy obnoven. Pokročilý věk i nalomené zdraví obou bratrů po letech celoživotní, nepřetržité a značně vysilující práce a zároveň i příchod nových a neznámých technologií a legislativních povinností do výroby nedodaly synům Petra Buška ani chuti ani síly, aby dílnu znovu zřídili. Hlásily se sice mnohé podobné firmy s návrhy, že by samy bývalý závod bratří Bušků na Huse otevřely, ale poté, co zjistily, že jim bratři Buškové jsou ochotni prodat pouze provozovny a nikoliv i dobré jméno podniku, samy nakonec od svého záměru ustoupily. Ještě několik let po válce přicházely bratrům Dominikovi a Konstantinovi Buškovým dopisy od bývalých zákazníků s dotazy, zda-li firma opět otevře, popřípadě dopisy s vyjádřením politování od těch zákazníků, kteří se o tom, že firma ve své činnosti pokračovat nebude, již dozvěděli z jiných zdrojů. Starší z obou bratrů, Dominik, nakonec prodal výrobní budovy kovovýrobě. Zbytek života pak strávil ve vile Fialce vedle své bývalé dílny na Huse.

Mladší z bratrů, Konstantin Bušek, po zániku firmy řezbářství zcela opustil a věnoval se pouze malování. Častými motivy jeho obrazů byla zákoutí staré Prahy⁴¹ a motivy ze Slovácka⁴². Malovat Podskalí, Vyšehrad a jiné části Prahy pro něj nebylo problémem, neboť po smrti své manželky se přestěhoval na pražský Pankrác. Slovácko sice procestoval již v letech 1910-1914, ale náčrty, které si tou dobou pořídil, mu sloužily jako náměty až do konce života. Dále namaloval několik návrhů k vánočním betlémům a mnoho návrhů k dětským dřevěným hračkám. V roce 1924 uspořádal soubornou výstavu v Praze, která byla vyzdvihována řadou dobových periodik jako byly např. Národní listy, Venkov či Národní politika. Další výstavy děl Konstantina Buška byly pořádány v okolí rodiště – ve Vlastibořicích, v Radostíně a v Českém Dubu.

Žádný z potomků Dominika ani Konstantina Buškových nepokračoval v řezbářské tradici rodiny Bušků. Některé z dětí Dominika Buška však měly umělecké nadání. Syn Vladimír se stal malířem a později vystudoval sochařství u Josefa Václava Myslbeka. Dcera Milada byla nadanou kreslíčkou květin a malířkou portrétů.

Možnost sestavit podrobnější dějiny řezbářské dílny Bušků, a sice na základě průzkumu firemních archiválií, zmařil osud dílenské budovy po roce 1948. Budova byla kovovýrobě znárodněna a účty a další dokumenty vztahující se k řezbářské dílně Bušků,

⁴¹ Mimo jiné se jedná o obrazy s těmito názvy: „Zlatá ulička“, „V zasněženém parku“, „Večerní krajina“, „Z Vrtbovské zahrady“.

⁴² Např.: „Výroční trh v Uherském Brodě“, „Z náměstí v Uherském Brodě“, „Děvče z Kyjova“, „Šohaj z Lanštorfu“, „Žena z Vlčnova“, „Děvče ze Starého Města“, „Děvče z Uherského Hradiště“.

umístěné v půdních prostorách dílenské budovy i po jejím prodeji Dominikem Buškem, byly kompletně spáleny.⁴³

⁴³ Ústní výpověď PhDr. Miloše Kadlece, ředitele Národního památkového ústavu – územního odborného pracoviště v Liberci a zároveň kastelána na státním zámku Sychrov, který se problematikou řezbářské rodiny Bušků dlouhodobě zabývá, při osobní konzultaci tématu dne 23. února 2006.

6. Sychrovský zámek a Buškova výzdoba jeho interiéru:

Na výrobky z řezbářské dílny Petra Buška lze při prohlídce zámku Sychrova narazit takřka v každé místnosti. V přízemních místnostech, které nebyly určeny k ubytování panstva, se jedná pouze o dveřní zárubně s prostým profilováním a dveřní křídla s nenáročným ornamentem v gotickém tvarosloví.

V prvním patře, kde bydleli nejen někteří členové rodiny, ale kde byli ubytováváni vznešení hosté, je výzdoba již mnohem náročnější. Nábytek se v mnoha místnostech nachází na původním místě, avšak v některých případech docházelo velice často k jeho přesunům, a to již za Rohanů a dále po zestátnění zámku v roce 1945. U mnoha kusů nábytku lze proto jen s velkými obtížemi určit, pro jakou místnost byly Buškovou dílnou původně zhotoveny. Pevné části výzdoby, jako např. obklady stěn a kazetové stropy, zůstaly vesměs na původních místech, ale ve výjimečných případech se i s těmito Buškovými pracemi hýbalo.

Následující nástin popisuje Buškovy práce a jejich umístění v současné instalaci sychrovského zámku.

Zámecká kaple:

Z Buškových prací se v nezměněné podobě a v podstatě i na původním místě dochovaly vyřezávaný krucifix a trámový strop v předkaplí⁴⁴, vyřezávané průčelí tzv. velké oratoře, varhanní skříň, zábradlí varhanní kruchty, vyřezávané točité schodiště na varhanní kruchtě a řečniště kazatelny s přístupovými schůdky v kapli a skříň na ornáty a skříň na ostatní paramenta v sakristii. Z původního vybavení kaple a předkaplí se zachovaly i lavice, zdobené rohanskými erbovními motivy, které však již nestojí na svých původních místech, ale po roce 1945 změnilo mnohdy i nelogicky své umístění v souvislosti s úpravou předkaplí pro možnosti konání svatebních obřadů.

Schodišťová hala:

Pro tento reprezentativní prostor dodala dílna Petra Buška zábradlí schodiště a kazetový strop, o nichž již bylo pojednáno. Dále z Buškovy dílny pochází úchyty nástěnných luceren a lavice zdobená gotizujícími ornamenty a rohanskými erbovními motivy.

⁴⁴ Zámecká kaple má dvě hlavní části - tzv. předkaplí, kde při bohoslužbách sedávalo zámecké služebnictvo a samotnou kapli, určenou pro panské úředníky. Knížecí rodina využívala při církevních obřadech vlastní modlitebny, tzv. velké oratoře, v prvním patře zámku.

Chodba jižního křídla zámku:

Z původní Buškovy výzdoby této chodby se zachovalo pouze dřevěné obložení s jednoduchým novogotickým ornamentem ve spodní části stěn. Mohutné podstropní visuté vyřezávané dekorace se nedochovaly a jejich podoba je známa pouze s historické fotografie z roku 1892.

Tzv. apartmá kněžny matky v jižním křídle zámku:

Jedná se o tři navzájem propojené prostory – předpokoj, ložnici a salon. Z Buškovy dílny pochází vyřezávaná lavice a odkládací stolek v předpokoji, postel s baldachýnem, noční stolek, psací stůl a skříňka v ložnici a obklady stěn v ložnici a salonu.

Lovecký pokoj v jižním křídle zámku:

Z Buškovy dílny pochází obklady stěn, odkládací stolek, dvě křesla, věšák na zbraně a lovecké brašny a prosklená vitrina.

Rodové museum v jižním křídle zámku:

Tato místnost původně sloužila jako koupelna. Svou současnou podobu tato místnost získala až po roce 1945, kdy sem byla přenesena část vybavení rodového musea v přízemí zámku. Jedná se o dřevěné obklady stěn se zabudovanými prosklenými skříňkami a vitrinami.

Hala na konci chodby jižního křídla zámku:

Pro tento prostor dodala řezbářská dílna dřevěné obklady ve spodní části stěn a dřevěné obložení mechanismu nákladního výtahu v podobě veliké skříně. Dalším kusem nábytku původem z Buškovy dílny je veliká šatní skříň s řezbami v barokním tvarosloví.

Chodba západního křídla zámku:

Od Petra Buška pocházejí dřevěné obklady ve spodní části stěn, které jsou totožné s obložením chodby jižního křídla zámku. Podobně jako v případě chodby jižního křídla, ani zde se nedochovaly mohutné podstropní visuté vyřezávané dekorace, a jejich podoba je nám tak opět známa pouze s historické fotografie z roku 1892.

Předpokoj královského apartmá v západním křídle zámku:

V této místnosti se nachází bohatě vyřezávaná a černě mořená židle a dva sekretáře barokních tvarů, vše z dílny Petra Buška z 19. století.

Salon královského apartmá v západním křídle zámku:

Na výzdobě této a následující místnosti začal Petr Bušek pracovat po ukončení prací ve velké jídelně, tedy roku 1864 - právě 8. listopadu tohoto roku kníže Kamil z Rohanu schválil návrhy Josefa Pruvota na výzdobu královského apartmá. V zimě na přelomu let 1865 a 1866 už však musely být práce dokončeny, neboť na samém počátku července roku 1866 již byl v těchto prostorách ubytován pruský král Vilém I. a o několik měsíců později, v noci z 31. října na 1. listopadu roku 1866, využil královské apartmá k přenocování i rakouský císař František Josef I. Původními pracemi z Buškovy dílny jsou kazetový strop, vykládaná parketová podlaha, pohovka, čtyři židle, dvě křesla a kredenc. Původní obklady stěn, vyřezávaný vlys pod stropem, stůl, kruhová pohovka a židle drobnějších rozměrů se nedochovaly⁴⁵.

Kazetový strop je rozčleněn na větší počet čtvercových a menší počet obdélných polí. Do obdélných polí jsou vloženy novogotické ornamenty s motivem plamének po stranách a s visutým svorníkem uprostřed. Čtvercová pole jsou dvojího typu - buď v podobě rozety vyplněné vegetabilním motivem a motivem rotujících plamének, nebo v podobě kvadrilobu, do kterého jsou vloženy rohanské erbovní motivy.

Ornamenty vykládané parketové podlahy jsou tvořeny kosočtverci, do nichž je vložen motiv rotujících plamének.

Pohovka je zdobena nejen novogotickými ornamenty, ale i vegetabilními, zoomorfními a heraldickými motivy. Z vegetabilních motivů to jsou úponky vinné révy s hrozny a listovím, ze zvířecích motivů psí hlavy ve spodní části pohovky a gryfy v horní části opěradla pohovky a konečně z heraldických motivů štítiky zakončené knížecí korunkou a vyplněné rohanskými erbovními motivy na koncích horní části opěradla pohovky a hranostají ocásek s maklí v kruhovém poli obtočeném Řádem zlatého rouna a završeném knížecí korunkou uprostřed horní části opěradla pohovky.

⁴⁵ Asi nejhůře ze všech zámeckých místností dopadly po smrti knížete Kamila z Rohanu pokoje královského apartmá v západním křídle zámku. Ihned po Kamilově smrti došlo k přepažení salonu příčkou na dva menší pokoje. Dne 16. února 1927 pak došlo k překrytí Buškova bohatě vyřezávaného stropu novým maltovým stropem. Až do jara roku 1982 nikdo netušil, že je Buškův strop pod silnou vrstvou omítky zachován. Teprve při náhodné stavební úpravě došlo k jeho objevení a odkrytí a roku 1992 také kompletnímu zrestaurování. Dřevěné obložení stěn a vyjmenované kusy nábytku zmizely při úpravách ve 20. letech 20. století beze stopy. K zhotovení replik obložení stěn, podstropního vlysu a ústřední kruhové pohovky došlo v 90. letech 20. století na základě fotografické dokumentace z roku 1892.

Kredenc Petr Bušek vyzdobil kromě gotizujících ornamentů také figurálně. Jedná se především o dva výjevy z antické mytologie - Adonis a Venuše a Mrtvý Adonis. Kredenc je však prací Petra Buška pouze částečně. Postavy dvou velkých gryfů ve spodní části tohoto kusu nábytku totiž nejsou Buškovou prací, ale pocházejí ze 16. století. V období romantismu bylo základním způsobem zařizování interiérů sběratelství starých kusů nábytku a v případě, že byly pořízeny pouze části či fragmenty, byly vyvíjeny snahy, aby byly do nově vznikajícího kusu nábytku vkomponovány.

Ložnice královského apartmá v západním křídle zámku:

Původními pracemi z Buškovy dílny jsou vykládaná parketová podlaha, postel, křeslo, židle s vysokým opěradlem, židle s nízkým opěradlem a psací stůl. Původní obklady stěn, baldachýn nad postelí a pohovka se nedochovaly.

Čínský kabinet v západním křídle zámku:

Z Buškovy dílny pochází pouze vykládaná parketová podlaha a nízké dřevěné obložení stěn s motivem bambusových tyčí.

Pokoj pro hosty v západním křídle zámku:

Z Buškovy dílny pochází dřevěné obložení ve spodní části stěn, postel, skříň, rohová skříňka, stůl a čtyři židle. Všechny kusy nábytku vynikají bohatou řezbou, v níž se vedle novogotických ornamentů vyskytují tradičně rohanské erbovní motivy. Skříň byla zhotovena podle Buškova návrhu, který je až na nepatrné změny totožný s Puginovou předlohou v knize Gothic Furniture in the style of the 15th Century.

Pokoj sluhy v západním křídle zámku:

Z Buškovy dílny pochází věšák, noční stolek a postel.

Pracovna knížete v severním křídle zámku⁴⁶:

Z Buškovy dílny pochází čtyři psací stoly, rohová pohovka, stolek, prosklená vitrina, dvě židle, skříňka na doutníky a rám dámského portrétu.

⁴⁶ Kníže Kamil z Rohanu tuto místnost v současné podobě neznal. Ještě na počátku 20. století byla stávající pracovna knížete rozdělena příčkou na dvě menší místnosti, přičemž místnost blíže k chodbě sloužila jako pokoj sluhy a místnost blíže dnešnímu toaletnímu pokoji knížete sloužila jako toaletní pokoj knížete. Nedochovaly se žádné zprávy o tom, jakou měly tyto dvě místnosti výzdobu a jakým nábytkem byly zařízeny.

Toaletní pokoj knížete v severním křídle zámku⁴⁷:

Z Buškovy dílny pochází šatní skříň, dvě židle, křeslo, toaletní stůl, věšák a dřevěné obložení stěn⁴⁸.

Šatní skříň a židle svou výzdobou i pojetím připomínají lidový nábytek. Právě tohoto stylu - spojování novogotických motivů s lidovými - začal Petr Bušek ve zvýšené míře používat po roce 1882, tedy poté, co do firmy vstoupili jako společníci jeho synové Dominik a Konstantin a firma začala užívat nového názvu „Petr Bušek a synové, knížecí Rohanští řezbáři v Sychrově“. Je možné, že lidové motivy do řezbářské dílny pronikaly skrze mladšího ze synů - Konstantina. Jeho přítelem byl totiž turnovský malíř a národopisec Josef Prousek, jenž často lidové motivy (venkovské chalupy, interiéry selských jizeb či lidové kroje) maloval. Vyřezávané rostlinné ornamenty na skříni jako by opravdu připomínaly výšivky na lidových krojích a židle, byť s novogotickými prvky, svým vzhledem opravdu připomínají lidový nábytek.

Ložnice knížete v severním křídle zámku:

Z Buškovy dílny pochází skříň, klekátko, dva noční stolky, postel a křeslo s podnožkou. Dřevěné obložení ve spodní části stěn bylo navrženo architektem Václavem Karnoldem st. v posledních letech 19. století a bylo zhotoveno Petrovými syny.

Salon knížete v severním křídle zámku:

Z Buškovy dílny pochází dřevěné obložení sahající až ke stropu místnosti, prosklená vitrina, skříň, obdélný stůl a dva kruhové stoly, pohovka, židle, tři křesla a plivátko.

Malá jídelna v severním křídle zámku:

Z Buškovy dílny pochází skříň, příborník, truhla, dva stolečky, dva stolky, stůl, čtyři židle a dřevěné obložení stěn⁴⁹.

Skříň vznikla po roce 1864 přímo podle Buškova návrhu, jenž byl ale silně ovlivněn předlohou knihou G. G. Ungewittera. Výrazné kování, jež je spolu s dalšími ozdobnými kovářskými prvky na jiných Buškových kusech nábytku dílem panského

⁴⁷ Za knížete Kamila z Rohanu sloužila tato místnost jako pracovna knížete.

⁴⁸ Dřevěné obložení stěn, navržené v polovině 19. století Josefem Pruvotem, se nedochovalo. Současné dřevěné obložení sahající do poloviny stěn je již pozdější prací Petrových synů a vzniklo podle návrhu Václava Karnolda st. z roku 1898.

⁴⁹ Stávají dřevěné obložení stěn malé jídelny včetně supraport zakončených cimbuřím je prací synů Petra Buška a vzniklo podle návrhu Václava Karnolda st. z konce 19. století.

zámečníka Josefa Nováka, mělo této skříní dodat na starobylosti. Podobně jako na jiných kusech nábytku, i zde Petr Bušek jako součást výzdoby použil kromě gotizujících ornamentů také prvky rodové reprezentace. Tyto prvky - štítek s iniciálou R, obtočený Řádem zlatého rouna a rodové heslo Rohanů - jsou umístěny na římse završené motivem cimbuří. Tentýž návrh použil Petr Bušek po drobné úpravě (vypuštění prvků rohanské rodové reprezentace) ještě jednou, a sice při zhotovování skříně pro kostel sv. Josefa na Hrubé Skále, která je dnes umístěna v sakristii kostela sv. Václava v Rovensku pod Troskami.

Velká chodba východního křídla zámku:

Tato dlouhá chodba je dvojicí dveří rozdělena na tři části, přičemž postranní části měly v dobách knížete Kamila z Rohanu skutečně charakter chodby, zatímco prostřední část chodby tvořila předpokoj společenského salonu. Josef Pruvot do tohoto předpokoje navrhl velice vysoké dřevěné obložení, sahající až nad okna. Není však známo, zda byl tento návrh Petrem Buškem vůbec někdy realizován.⁵⁰ V současné době se ve všech třech částech chodby nachází Buškovo nízké dřevěné obložení ve spodní části stěn.

Hala ve východním křídle zámku:

Z Buškovy dílny pochází vyřezávané točité schodiště vedoucí do druhého patra zámku, skříň, stůl a závěsná dekorace v podobě rohanského erbu⁵¹. Původně zde bylo umístěno i nízké dřevěné obložení, které se nedochovalo. Jeho podoba je však známa, neboť je zachyceno na Eckertově fotografii z roku 1892.

Velká oratoř ve východním křídle zámku:

Pro tento interiér dodala Buškova dílna dřevěné obklady do výše poloviny stěn, řezbu s nápisem a okno směřující do zámecké kaple. Dále z dílny Petra Buška pocházejí dvě lavice a dvě klekátká.

Toaletní pokoj kněžny ve východním křídle zámku:

Z Buškovy dílny pochází vykládaná parketová podlaha, toaletní stůl, prosklená vitrina a stojan na květiny.

⁵⁰ POSPÍŠILOVÁ, Marie, *Vývoj sychrovských zámeckých interiérů*, Propagační tvorba Praha, 1988, nestr.

⁵¹ Právě tento erb je jediným pozůstatkem původní výzdoby stropu ve schodišťové hale.

Josef Pruvot do této místnosti navrhoval dřevěný strop, není však známo, jestli byl Petrem Buškem vůbec někdy zhotoven.

Ložnice kněžny ve východním křídle zámku:

Z Buškovy dílny pochází vykládaná parketová podlaha, stůl, sedací souprava (pohovka a dvě židle), skříň, rám zrcadla, postel, noční stolek, psací stůl a křeslo. Skříň byla zhotovena podle Buškova návrhu, který je až na nepatrné změny totožný s Puginovou předlohou v knize Gothic Furniture in the style of the 15th Century.

Malá oratoř ve východním křídle zámku:

Pro tuto místnost komorních rozměrů dodala dílna Petra Buška vykládanou parketovou podlahu a dřevěné obklady sahající do poloviny stěn. Obložení stěn je vyzdobeno motivy křížků⁵².

Pracovna kněžny ve východním křídle zámku:

Z původní Buškovy výzdoby místnosti se dochovala pouze vykládaná parketová podlaha. Dřevěné obložení stěn bylo podobně jako v předchozí ložnici a toaletním pokoji zničeno během úprav za posledního majitele zámku. Jeho podoba není známa. Z vybavení místnosti pochází z Buškovy dílny dvě křesla, sedací souprava (pohovka a dvě křesla), stůl, psací stůl, konzolový stolek a rám zrcadla.

Krbový salon ve východním křídle zámku:

Z původní Buškovy výzdoby se dochovala pouze vykládaná parketová podlaha a fragment dřevěného obložení v okenních výklencích. Původní obložení s motivem spletených suchých větví, sahající do výšky poloviny stěn, se nedochovalo; jeho podoba nám je však známa z historické fotografie z roku 1892. Současné obložení spodní části stěn, které je nepochybně také prací z Buškovy dílny, zde bylo použito druhotně – jeho původní umístění není známo. Dále z Buškovy dílny pochází sedací souprava (pohovka, dvě křesla a čtyři židle), stůl, rám zrcadla a částečně i hodiny.

⁵² PhDr. Marie Pospíšilová ve své publikaci Vývoj sychrovských zámeckých interiérů uvádí, že jednotlivá pole obložení stěn malé oratoře ve východním křídle zámku mají podobu makle, do níž je vložen hranostají ocásek. S tímto názorem zásadně nesouhlasím. Srovnáme-li rohanské erbovní motivy na ostatních Buškových řezbách (vyřezávaný nábytek, kazetové stropy, vykládané parketové podlahy, obklady stěn...), zjistíme, že hranostají ocásek i makle mají vždy stejnou podobu. Proč by tedy najednou mělo dojít k tak výrazné proměně vzhledu obou erbovních motivů? Je možné, že tento názor vznikl na základě faktu, že obložení v malé oratoři bylo původně polychromované, a sice červeně a bíle (rohanské erbovní barvy). Svůj názor, že se jedná o motiv křížků opírám nejen o skutečnost, že tento vyřezávaný prvek má do podoby hranostajího ocásku opravdu daleko, ale zároveň i o to, že malá oratoř byla místností ryze sakrální povahy.

Hodiny jsou dílem řezbáře Buška pouze z části, neboť vyřezávaná deska s kázajícím biskupem, nacházející se uprostřed hodinové skříně, je pozdně gotickou prací neznámého původu.

Společenský salon ve východním křídle zámku:

Původní výzdoba této místnosti, o kterou se postaral Petr Bušek, se z velké části dochovala. Jedná se o vyřezávaný strop, dřevěné obložení ve výši poloviny stěn⁵³ a vykládanou parketovou podlahu. Z dalších Buškových prací se tu nachází velký příborník, čtyři židle s vysokým opěradlem, skříňka, stůl a sedací souprava (pohovka a čtyři křesla).

Vyřezávaný strop vznikl podle návrhu knížecího architekta Josefa Pruvota. Pruvot se v tomto případě nechal inspirovat předlohou z Nashovy knihy *The Mansions of England in the Olden Time* - tento strop, i když provedený nikoliv ve dřevě jako na Sychrově, ale ve štuky, má *Cartoon Gallery* v Knowle v Kentu. Na rozdíl od Nashovy předlohy jsou však do jednotlivých polí sychrovského stropu vloženy nikoliv rostlinné motivy, ale opět hranostají ocásky a makle, tedy motivy převzaté z rohanského rodového znaku.

Dřevěné obložení stěn bylo původně bohatší, neboť vybíhalo ke stropu v pilastrech, na nichž byly připevněny vyřezávané konzoly, na kterých pod vyřezávanými baldachýny stály přes půl metru vysoké vyřezávané a pobronzované figury dávných předků Rohanů. Nade dveřmi byly supraporty ve tvaru oslího oblouku, vyplněné rostlinným ornamentem, knížecí korunkou a nápisovou stužkou. Dodnes zachovaná spodní část stěn salonu je opět dekorována rohanskými erbovními motivy. Motiv hranostajících ocásků je zdobena také vykládaná parketová podlaha místnosti.

Velký příborník byl zhotoven podle návrhu převzatého z knihy G. G. Ungewittera *Entwürfe zu gothischen Möbeln*.

Sedací souprava v sobě, podobně jako kruhová pohovka v královském apartmá, spojuje motivy dvou stylů - novogotiky a druhého rokoka. Zatímco tvarem je sedací souprava druhorokoková, výzdobou - motivy prolétajících se suchých větví - se hlásí k novogotice.

⁵³ Všechny vyřezávané dekorace horní poloviny stěn zanikly v souvislosti s funkcionalistickými úpravami zámeckých interiérů za posledního majitele zámku, JUDr. Alaina Rohana. Dodnes tak zůstalo zachováno dřevěné obložení pouze ve spodní části stěn.

Knihovna ve východním křídle zámku:

Pro tuto místnost dodala dílna Petra Buška knihovní skříně a vykládanou parketovou podlahu, dále jsou od Petra Buška stůl s trnoží, židle a kuriózní skládací knihovní schůdky.

Stůl s trnoží byl zhotoven přesně podle jedné z předloh v Ungewitterově knize *Entwürfe zu gothischen Möbeln*⁵⁴.

Kulečnickový salon ve východním křídle zámku:

V řezbářské dílně Petra Buška vznikla vykládaná parketová podlaha, dřevěné obložení ve výši poloviny stěn, pět křesel v alžbětínském stylu, hráčský stůl, psací stůl, pět židlí, prosklená vitrina a stojan na fotografie.

Křesla v alžbětínském stylu⁵⁵ byla zhotovena opět podle předloh v knize G. G. Ungewittera *Entwürfe zu gothischen Möbeln*. Ve stejné knize hledal Petr Bušek předlohu i k hráčskému stolu⁵⁶.

Velká jídelna ve východním křídle zámku:

Spolu se sousedním kulečnickovým salonem patří velká jídelna, co do výzdoby z řezbářského závodu Petra Buška, k nejautentičtěji zachovaným zámeckým prostorám. Z Buškovy dílny pochází bohatě členěný strop, dřevěné obklady stěn, přístěnné sloupy, rámy obrazů, baldachýny⁵⁷, odkládací stolek, rozkládací jídelní stůl a osmnáct židlí.

Řezbářské práce na výzdobě a zařízení jídelny prováděla Buškova dílna s největší pravděpodobností od roku 1861 do roku 1864. Lze se tak domnívat na základě těchto dvou skutečností: v roce 1861 kníže Kamil z Rohanu schválil Pruvotovy návrhy na výzdobu stěn velké jídelny a v roce 1864 byl do velké jídelny dodán lustr, takže strop místnosti již musel být hotov. Od roku 1864 se pak, jak již bylo uvedeno, pracovalo v západním křídle zámku na výzdobě tzv. královského apartmá.

⁵⁴ Tentýž stůl, zhotovený podle shodné předlohy, lze spatřit i na jihomoravském liechtensteinském zámku Lednice.

⁵⁵ V současné době se na zámku nachází pouze část souboru těchto křesel. V 50. letech 20. století byla některá křesla odvezena do Památníku národního písemnictví v Praze a dnes je lze spatřit v expozici letohrádku Hvězda v Praze 6. Další část křesel byla odvezena na Státní hrad Kokořín, kde se dosud nacházejí.

⁵⁶ Tentýž hráčský stůl, zhotovený podle shodné předlohy, lze spatřit i na východočeském harrachovském zámku Hrádek u Nechanic. Zatímco však Petr Bušek zhotovil tento stůl kompletně nový, na Hrádku u Nechanic byly při zhotovování stolu použity části renesančního kusu nábytku, dovezené Harrachy z Rakouska.

⁵⁷ Pod oba baldachýny určil kníže Kamil z Rohanu umístit novogotické kredencové stolky na sklo a džbány. Tyto kusy nábytku se však nedochovaly a nedochovala se ani žádná fotografická dokumentace, která by nám jejich podobu ukázala. Nevyřešenou otázkou proto zůstává, byly-li tyto kusy nábytku vůbec někdy zhotoveny.

Přímo pro velkou jídelnu zhotovil Petr Bušek rozsáhlý soubor vyřezávaných židlí, které jsou ve svém opěradle zdobeny dvěma navzájem propletenými písmeny „C“ a „R“ – jedná se o iniciály tehdejšího majitele zámku, knížete Kamila z Rohanu⁵⁸.

Fotografie z roku 1903 zachycuje v této místnosti také velikou dřevěnou vyřezávanou kredenc, na níž jsou umístěny vázy z čínského porcelánu. Další osudy tohoto kusu nábytku, zhotoveného Buškovou dílnou podle Ungewitterovy předlohy, však nejsou známy.

Přípravna jídel ve východním křídle zámku:

Z Buškovy dílny pochází příborník, stůl a stolek.

Malá chodba východního křídla zámku:

Z Buškovy dílny pochází dřevěné obložení spodní části stěn a tři židle.

⁵⁸ Kníže Kamil z Rohanu se ve své době psal Camill – proto písmena „C“ a „R“.

7. Vybrané kostelní práce z dílny Bušků

7.1 Kostel sv. Františka Serafinského v Kněžmostě:

Kněžmostský kostel sv. Františka Serafinského byl postaven v letech 1838-1841 v empírovém slohu.

Hlavní oltář do tohoto kostela dodal řezbář Petr Bušek v roce 1843. Oltář má podobu pilířové arkády, do níž je vložen oltářní obraz od malíře A. Lhoty, představující Smrt sv. Františka z Assisi⁵⁹. Retabulum oltáře je dále doplněno dvojicí kanelovaných sloupů s hlavicemi zdobenými palmetami. Mezi další výzdobné prvky oltářního retabula patří pozlacené rozety, perlovce, vejcovce, palmety a další ornamenty v empírovém tvarosloví. Svatostánek je vyzdoben motivem Božího oka a andílčích hlaviček, na dvířkách je Kristus na kříži. Oltářní mensa je rozdělena do tří částí, přičemž postranní části jsou úzkými lištami děleny na malé kosočtverce, do nichž jsou vloženy střídavě rovnoramenné kříže a rozety. Do prostřední části oltářní mensy je vložen znak hraběcího rodu Waldstein-Wartenberg, který byl v době vzniku oltáře patronem kněžmostského kostela.

Začlenění Buškova oltáře v kostele sv. Františka Serafinského v Kněžmostě do přehledu Buškových děl v této práci považuji za velký přínos, neboť v odborných pracích o Petru Buškovi se o existujících dílech tohoto umělce z doby před rokem 1856, tedy před jeho příchodem na Sychrov nikdy nepsalo, a jeho díla z tohoto období proto byla automaticky považována za zničená nebo nezvěstná.

7.2 Kostel sv. Víta v Příchovicích:

Příchovický kostel sv. Víta byl postaven v letech 1859-1862 podle návrhu rohanského knížecího stavitele Josefa Pruvota.

Dílna řezbáře Petra Buška zhotovila hlavní oltář, boční oltář, kazatelnu a varhanní skříň. Hlavní oltář je pseudorománskou architekturou, kterou završuje mohutný baldachýn pro sochu sv. Víta. Sochy na oltáři však nejsou Buškovou prací, jedná se o barokní práce z doby kolem roku 1730. Baldachýn je vyzdoben malbou Nejsvětější Trojice a drobnými vyřezávanými kohouty - atributy sv. Víta. Spodní část oltáře je zdobena malovanými postavami sv. Jana Křtitele a sv. Petra. Celý oltář včetně branek je štafírován na způsob červeného a šedého mramoru, detaily jsou zlacené.

⁵⁹ POCHE, Emanuel a kolektiv, *Umělecké památky Čech 2*, Academia, Praha, 1978, s. 75

Boční oltář ve stejném stylu jako oltář hlavní je štafírován na způsob šedého a šedozeleňého mramoru. Uprostřed oltáře se nachází nyní prázdná červeně vymalovaná nika, v níž kdysi beze vší pochyby stála socha sv. Jana Nepomuckého. Jinak si totiž nelze vysvětlit symbol jazyka ve svatozáří, umístěný ihned nad touto nikou. Postranní pole tohoto oltáře jsou vyplněny eucharistickými symboly - klasy obilí a úponky vinné révy s hrozny.

Kazatelna je stejně jako oba oltáře v pseudorománském stylu a opět je štafírována na způsob červeného a šedého mramoru. Stříška kazatelny je zdobena zuborezem, obloučkovým vlysem a holubicí - motivem Ducha svatého, řečniště je zdobeno malbami zachycujícími postavy Evangelistů. Schůdky na kazatelnu opět zdobí obloučkový vlys.

Varhanní skříň se již svou výzdobou hlásí k novogotice, což je nejvíce patrné na římsce ozdobené pozlacenými liliemi, vlysem s motivy kvadrilobů a nízkými fiálami zakončenými kytkami. Rovněž varhany jsou upraveny tak, aby připomínaly červený a šedý mramor.

7.3 Kostel sv. Václava v Příšovicích:

Příšovický kostel sv. Václava je jednolodní stavbou v pseudogotickém slohu, jež byla postavena v roce 1873 podle návrhu architekta Josefa Karnolda, pozdějšího nástupce tehdejšího rohanského stavebního ředitele Josefa Pruvota.

Řezbářská dílna Petra Buška zhotovila následně pro tento kostel v podstatě kompletní zařízení - hlavní oltář, kazatelnu, boční oltář sv. Cyrila a sv. Metoděje, zpovědnici, lavice a podstavec na sochu Panny Marie zakončený ozdobnou stříškou.

Hlavní oltář - bohatě vyřezávaná architektura v novogotickém slohu - je vyzdoben třemi malbami: v ústředním, velkém poli je obraz sv. Václava, v postranních, menších polích jsou obrazy sv. Jana Nepomuckého a sv. Josefa držícího na ruku malého Ježíška.

Kazatelna, skládající se ze stříšky, řečniště a schůdků, vyniká stejně jako hlavní oltář bohatou řezbou. Na rozdíl od naprosté většiny jiných kazatelen z produkce řezbářské dílny Bušků z Husy u Sychrova (např. v zámecké kapli na Sychrově, v kostele sv. Josefa na Hrubé Skále, v kostele sv. Víta v Příchovicích či v kostele Navštívení Panny Marie v Lučanech nad Nisou) není řečniště příšovické kazatelny zdobeno malovanými postavami čtyř Evangelistů, nýbrž jednotlivá pole řečniště jsou vyplněna motivy gotických lomených oblouků, do nichž jsou střídavě vloženy gotizující rozvilinové ornamenty a kružby na způsob honosných katedrálních oken.

Boční oltář sv. Cyrila a sv. Metoděje je oproti hlavnímu oltáři o poznání jednodušší oltářní architekturou, zdobenu kraby a fiálami zakončenými kytkami. Oltářní obraz zachycující oba světce při křtění pohanů je vsazen do ústředního pole majícího tvar gotického lomeného oblouku.

Zpovědnice je zdobena řadou vyřezávaných gotizujících ornamentů, torovaných sloupků, cimbuří a destiček s umělecky vyřezanými nápisy. Štít, který zpovědnici završuje, je vyplněn bohatou řezbou v gotickém tvarosloví a zakončen je čtyřmi věžičkami s cimbuřím.

7.4 Kostel sv. Jiří v Přáslavicích:

Původní gotický kostelík, založený ve 14. století, byl roku 1850 razantně přestavěn v novogotickém stylu.

Bušková řezbářská dílna do interiéru kostela dodala kazatelnu, zpovědnici, zábradlí varhanní kruchty a konzolu pro mariánskou sochu. Mimo tohoto sakrálního mobiliáře však z Buškovy dílny pocházejí i vyřezávané stropy v presbytáři a v lodi kostela a vyřezávaný strop v podkruchtí.

Strop presbytáře je jednoduše profilovanými lištami rozčleněn na složitou spleť lichoběžníků a nepravidelných mnohoúhelníků, přičemž některé jsou pospojovány, některé jsou naopak přerušeny vloženými motivy kvadrilobů či rotujících plaméneků.

Strop kostelní lodi je lištami rozčleněn na množství trojúhelníků, mnohoúhelníků, kruhů, lichoběžníků a čtverců, přičemž do některých z nich je podobně jako v případě stropu v kněžišti vložen motiv rotujících plaméneků.

Strop v podkruchtí je lištami rozčleněn na velká čtvercová pole, která jsou dále členěna navzájem se protínajícími lištami.

7.5 Kostel Navštívení Panny Marie v Lučanech nad Nisou:

Kostel je novostavbou z let 1886-1887, vybudovanou v novorenesančním stylu. Firma „Petr Bušek a synové, knížecí Rohanští řezbáři v Sychrově“ byla pověřena kompletním zhotovením zařízení této stavby. Jednalo se o hlavní oltář, postranní oltáře sv. Jana Nepomuckého a sv. Antonína Paduánského, velký kříž s klekátkem, zpovědnice, kazatelnu, Boží hrob, křtitelnici, křížovou cestu, kropenky, zábradlí u oltáře a zábradlí varhanní kruchty, varhanní skříň, pontifikální stolice a dvacet kostelních lavic.

Vyřízení této zakázky trvalo firmě déle než rok. Zakázka tohoto rozsahu navíc přesáhla možnosti firmy, a tak bylo nutno přenechat zhotovení některých částí jiným řezbářům.

Zařízení lučanského kostela je jednotné, v novorenesančním stylu. Veškeré kusy kostelního mobiliáře jsou bohatě nazlacený a polychromovány. Na hlavním oltáři je signatura v podobě německo-českého vyřezávaného nápisu tohoto znění:

Peter Bušek
und Söhne, / a synové,
Fürstl. Rohan'sche Bildhauer / Knížecí Rohanští řezbáři
in Sichrow 1886 - 87 v Sychrově.

V případě řezbářské dílny Bušků je označení jejich děl velmi výjimečné, na sychrovském zámku kupříkladu není podepsána jediná věc. Podobnou signaturu se mi podařilo nalézt už pouze na hlavním oltáři v kostele sv. Josefa na Hrubé Skále.

Hlavní oltář se skládá ze samotného oltáře a dvou přilehlých branek, vedoucích do prostoru za oltářem. Branky jsou završeny vyřezávanými a polychromovanými sochami sv. Floriána a sv. Jiří. Dominantou oltářního retabula je polokruhová arkáda s obrazem představujícím Navštívení Panny Marie; po stranách obrazu jsou v nikách umístěny dvě vyřezávané a polychromované postavy adorujících andělů. Oltářní architekturu zakončuje vyřezávaný krucifix stojící na trojúhelníkovém štítu, do něj je vložen mariánský monogram. Na spodní části retabula se ve dvou krajních rámcích nacházejí kotva (symbol naděje) a planoucí srdce (symbol křesťanské lásky). Svatostánek, na jehož dvířkách je vyřezávaný krucifix, je završen trojúhelníkovým štítem, na němž spočívá beránek ležící na knize se sedmi pečetěmi. Motívem beránka je zdobena i oltářní mensa. Ostatní výzdobu oltáře tvoří nepřeberné množství různých vlysů, akantových rozvilin, andělčích hlaviček, festonů apod.

Boční oltáře sv. Jana Nepomuckého a sv. Antonína Paduánského s vyřezávanými sochami světců jsou po architektonické stránce obměnou oltáře hlavního. Klekátka, završené velkým křížem, je v horní části zdobeno motívem beránka, ve spodní části v prostředním poli křesťanskými symboly: kotvou (naděje), planoucím srdcem (lásky) a křížem (víra). Řečniště kazatelny je vyzdobeno čtyřmi malovanými postavami Evangelistů, stříška kazatelna je zdobena okřídlenými andělčími hlavičkami a na spodní části holubicí - symbolem Ducha svatého.

Křtitelnice, podobně jako mnohé další kusy zařízení opět ozdobená okřídlenými andílčímí hlavičkami, je završena vyřezávanou postavou sv. Jana Křtitele. Velice půvabně provedené kropenky jsou doplněny skutečnými mořskými lasturami, které plní funkci nádobky na svěcenou vodu. Zábradlí varhanní kruchty je v postranních částech vyplněné balustrádou, v ústřední části je zábradlí vyplněno kazetami s motivem rovnoramenných křížů. Tuto ústřední část varhanní kruchty završuje vyřezávaná lyra ověšená vavřínovými ratolestmi. Buškovou dílnou zhotovené zábradlí před hlavní oltář se již nenachází na svém původním místě, nýbrž jeho polovina po úpravě nyní slouží jako obětní stůl.

Zhotovení zařízení kostela Navštívení Panny Marie v Lučanech nad Nisou je největší zakázkou na kostelní mobiliář, kterou firma „Petr Bušek a synové, knížecí Rohanští řezbáři v Sychrově“ vyřídila. Mimo to je sakrální mobiliář tohoto kostela pozoruhodný jak svou jednotností, tak i vysokou mírou zachovalosti.

7.6 Kostel sv. Josefa na Hrubé Skále:

Kostel sv. Josefa, který je součástí hruboskalského zámeckého areálu, byl postaven roku 1812 podle projektu architekta J. Hausknechta ve stylu romantické gotiky.

Současné zařízení tohoto kostela dodala v roce 1893 firma „Petr Bušek a synové, knížecí Rohanští řezbáři v Sychrově“, jak nás zpravuje signatura, vyřezaná na hlavním oltáři.

V hruboskalském kostele pochází z Buškovy dílny hlavní oltář v novogotickém slohu. Oltář má podobu tří gotizujících arkád, završených vimperky ozdobenými kraby a zakončenými kytkami. Horní část oltáře je bohatě zdobena vyřezávanými fiálami. V prostřední arkádě se nachází vyřezávaná a polychromovaná postava sv. Josefa, který nese na pravé ruce malého Ježíška a v levé ruce drží lilii. Do postranních, menších arkád jsou vloženy rovněž polychromované vyřezávané postavy sv. Petra a sv. Pavla s jejich typickými atributy, klíči a mečem. Svatostánek, na jehož dvířkách je namalován Kristus Pantokrator, je završen krucifixem, který adorují dva polychromovaní andělé. Mensu oltáře zdobí vyřezaná a do rámu v podobě kvadrilobu vložená písmena IHS.

Vyřezávaná kazatelna je na řečništi zdobena malovanými postavami čtyř Evangelistů. Stříška kazatelny, zakončená vyřezávanými liliemi a fiálami, je zespoda doplněna vyřezávanou holubicí - symbolem Ducha svatého.

Z Buškovy dílny pochází také varhanní skříň a výzdoba varhanní kruchty a dále patronátní lavice v presbytáři. Tyto lavice jsou na čelní části zdobeny motivem čtyř

k sobě se sbíhajících plamének. Zcela totožný motiv byl použit i při výzdobě dveří v salonu knížete v severním křídle zámku Sychrov.

Další prací z Buškovy dílny, která se nachází v hruboskalském kostele sv. Josefa, je retabulum oltáře sv. Cyrila a sv. Metoděje. Tato práce však nebyla původně určena pro tento kostel, ale pro kostelík ve Svijanském Újezdě. Při likvidaci zařízení této památky se oltář sv. Cyrila a Metoděje podařilo zachránit - retabulum bylo uloženo do hruboskalského kostela, obklady mensy tohoto oltáře byly druhotně použity v kostele sv. Václava v Rovensku pod Troskami pro zhotovení stylového obětního stolu.

7.7 Kostel sv. Václava v Bosni:

Boseňský kostel sv. Václava z roku 1729 je jednolodní barokní stavbou s věží v západním průčelí.

Firma „Petra Buška synové“ dodala roku 1897 pseudorokokový oltář sv. Jana Nepomuckého.

Dominantou oltáře sv. Jana Nepomuckého s bohatě tvarovaným retabulem zakončeným motivem Božího oka v paprscité svatozáři je oltářní obraz od Konstantina Buška, představující světce klečícího před křížem, jenž je podpírán andělem. Ve spodní části malby, tak jak je to pro obrazy sv. Jana Nepomuckého typické, jsou zachyceny Hradčany s Karlovým mostem v popředí. Svatostánek je na dvířkách zdoben reliéfem beránka ležícího na knize se sedmi pečetěmi. Oltář sv. Jana Nepomuckého je zdařilou prací, která citlivě zapadá do interiéru barokního kostela a koresponduje s hlavním oltářem se sochařskou a řezbářskou výzdobou z dílny kosmonoských Jelínků.

7.8 Kostel sv. Václava v Rovensku pod Troskami:

Rovenský kostel byl založen kolem poloviny 14. století. Z původní gotické stavby se zachoval presbytář, zaklenutý gotickou křížovou žebrovou klenbou z druhé poloviny 14. století; loď získala svou dnešní podobu v období renesance.

Firma „Petra Buška synové“ dodala roku 1900, jak dokládá vyřezávaný štítek na pravé spodní části retabula oltáře, do tohoto kostela hlavní oltář v novogotickém slohu. Dominantou oltáře je obraz sv. Václava, namalovaný Konstantinem Buškem. Světec na obraze přidržuje pravou rukou štít zdobený vyobrazením orlice a subtilní křížek s praporcem, na němž je vyobrazení staroboleslavského paladia. Levou ruku si kníže klade na srdce. Na hlavě má sv. Václav knížecí čepce, na sobě má červený knížecí plášť, dlouhou košili má přepásanou ozdobným pásem a řemenem, na němž je

přípevněn meč. Pozadí obrazu tvoří neřasená látka s gotizujícím vegetabilním motivem, zakončená střapci.

Sochařskou a malířskou výzdobu oltáře tvoří v nejvyšší části kromě bohatě vyřezávaných fiál polychromované postavy andělů, mezi nimiž sedí v nice Bůh otec. Po stranách oltářního obrazu, jehož rám ozdobený Svatováclavskou korunou je zakončen holubicí - symbolem Ducha svatého, se v horní části nacházejí medailonky s tvářemi českých zemských patronů, zasazené do vyřezávaných rámců v podobě kvadrilobů. Nalevo od obrazu sv. Václava to jsou sv. Anežka a sv. Zikmund, napravo sv. Ludmila a sv. Norbert. Po stranách oltářního obrazu se v gotizujících arkádách nacházejí velké vyřezávané a polychromované postavy českých zemských patronů - nalevo od obrazu sv. Václava to jsou sv. Vít a sv. Prokop, napravo sv. Jan Nepomucký a sv. Vojtěch. Galerii českých zemských patronů zakončují na spodní části retabula vyřezávané obličejí sv. Cyrila a sv. Metoděje, zasazené opět do rámců v podobě kvadrilobů.

Svatostánek je završen vyřezávanou nikou, do níž je vložen krucifix, jemuž se klaní dva polychromovaní andělé. Dvířka svatostánku jsou zdobena motivem beránka. Predela oltáře je zdobena umělecky vyřezávaným nápisem *Nedej zahynouti nám ni budoucím!* Oltářní mensa je kryta vyřezávanou deskou, ozdobenou Kristovým monogramem a řeckými písmeny alfa a omega. Celý oltář je velmi bohatě nazlacen a polychromován.

Kromě hlavního oltáře pocházejí z řezbářské dílny bratrů Dominika a Konstantina Buškových také rámy obrazů křížové cesty, socha sv. Josefa pod varhanní kruchtou a zpovědnice, jež však byla znetvořena velmi necitlivou úpravou na zpovědní místnost.

Součástí vybavení kostela sv. Václava v Rovensku pod Troskami, které bylo vyrobeno firmou „Petra Buška synové“, je také obětní stůl a skříň v sakristii. Nejedná se však o původní vybavení rovenského kostela. Obětní stůl je sestaven z vyřezávaných desek, které původně kryly mensu oltáře sv. Cyrila a Metoděje v kostelíku ve Svijanském Újezdě, a skříň byla do sakristie kostela sv. Václava v Rovensku přenesena ze sakristie kostela sv. Josefa na Hrubé Skále.

7.9 Kostel sv. Jakuba Většího v Praze - Stodůlkách:

Současný novogotický kostel byl vybudován architektem M. Krchem v letech 1901-1903 na místě původního románského kostelíka. Jak již bylo uvedeno, architekt a stavební rada Krch zadával řezbářskému záводу Bušků po dvacet let zakázky na zařízení kostelů, které sám navrhl či jejichž stavbu řídil.

Firma „Petra Buška synové“ dodala po dostavbě kostela hlavní oltář a kazatelnu, v roce 1909 křížovou cestu a v letech 1910-1911 boční oltáře sv. Rodiny a sv. Václava - vše v pseudogotickém slohu.⁶⁰ Ani kazatelna, ani boční oltáře se však do dnešní doby nedochovaly, neboť byly době 2. světové války odstraněny z popudu tehdejšího stodůleckého faráře P. Václava Kuthana.⁶¹

Hlavnímu oltáři dominuje ústřední pole ve tvaru gotického lomeného oblouku, do kterého je vsazen obraz sv. Jakuba Většího namalovaný, jak udává signatura v pravé dolní části obrazu, Konstantinem Buškem v Sychrově roku 1903. Světec je zde vyobrazen s knihou a poutnickou holí; pozadí obrazu tvoří neřasená zlatá látka s gotizujícím vegetabilním motivem, zakončená štrápci.

Po stranách oltářního obrazu jsou v mělkých nikách umístěny polychromované sochy sv. Cyrila a sv. Metoděje. Vrchol oltáře tvoří vimperky zdobené kraby a zakončené množstvím fiál završených kytkami. Přímo nad oltářním obrazem se nachází holubice - symbol Ducha svatého - vsazená do kvadrilobu, ve vrcholové části oltáře se pak pod baldachýnem nachází polychromovaná socha Krista.

Na dvířcích svatostánku, završeného motivem cimbuří, je vyřezán beránek ležící na knize se sedmi pečetěmi. Mensa oltáře je zdobena bohatým rozvilinovým ornamentem, přičemž uprostřed se v kruhovém orámování nachází motiv pelikána krmícího svá mláďata vlastní krví. Veškeré detaily oltářní architektury jsou nazlaceny.

O tom, jak vypadaly kazatelna a boční oltáře sv. Rodiny a sv. Václava, nás částečně zpravuje fotografie pořízená v době před jejich odstraněním. Z fotografie lze s jistotou vyčíst, že kazatelna byla završena bohatě vyřezávanou stříškou a na řečništi byla zdobena malovanými postavami čtyř Evangelistů. Oltář sv. Rodiny měl podobu gotického lomeného oblouku, do něhož byl vsazen oltářní obraz. Vrchol oltáře tvořilo množství subtilních fiál. Stejně vypadala i architektura oltáře sv. Václava. Obrazy do obou těchto nedochovaných oltářů namaloval Konstantin Bušek.

7.10 Kostel Nejsvětější Trojice v Rádle:

Původní velká barokní kaple z let 1725-26 získala svou dnešní podobu přistavěním věže v roce 1829 a přistavěním kostelní lodi v roce 1931.

Z Buškovy dílny pochází pseudoslohový hlavní oltář a oltářní mřížka. Oltář byl zřízen v roce 1904 na náklady profesora Dr. Johanna Schlerga, což dokládá porcelánová nápisová destička připevněná na boční části oltáře. V ústředním poli oltáře, které má

⁶⁰ BASTL, Ondřej, Z dějin stodůlecké farnosti, Portál, Praha, 2003, s. 57

⁶¹ BASTL, Ondřej, Z dějin stodůlecké farnosti, Portál, Praha, 2003, s. 64

podobu sloupové edikuly se zlatým pozadím, se nachází vyřezávaná a polychromovaná skupina Nejsvětější Trojice. V mělkých nikách po stranách se nacházejí sochy Panny Marie a sv. Josefa. V nástavci oltáře jsou umístěny tři vyřezávané okřídlené andělčí hlavičky s deskami desatera a s křížem jakožto symboly Starého a Nového zákona. Vrchol oltáře tvoří kříž a čtyři planoucí pochodně. K vnějším stranám okrajových pochodní jsou připevněni drobní vyřezávaní delfini se stočenými ocasy.

7.11 Kostel sv. Petra a Pavla v Semilech:

Tato pseudorománská trojlodní bazilika s mohutnou věží byla vybudována v letech 1908-1911 podle návrhu architekta Bohumila Štěrbý.

V případě semilského kostela je situace poněkud zvláštní, neboť vše, co bylo vyrobeno ve firmě „Petra Buška synové“, bylo navrženo architektem Bohumilem Štěrbou a vše, co bylo navrženo Dominikem Buškem, bylo vyrobeno jinými řezbářskými firmami. Řezbářský závod bratří Bušků tak do interiéru kostela dodal pět oltářů, čtrnáct zastavení křížové cesty, stříšku kazatelny a velký krucifix, podle návrhu Dominika Buška pak byly zhotoveny kostelní lavice, zpovědnice a zařízení sakristie.

Hlavní oltář tvoří nízká architektura s arkádovým členěním, přičemž v jednotlivých arkádách se střídají stylizované obilné klasy a úponky vinné révy s hrozny, tedy symboly eucharistie. Vrchol oltáře tvoří baldachýnový altán se soškou Jezulátka, kterému se klanějí dva velice výrazně polychromovaní andělé. Baldachýn je završen krucifixem. Svatostánek je na dvířkách zdoben motivem beránka, trojúhelníkový štít svatostánku je vyplněn vyřezávanou okřídlenou andělčí hlavičkou.

Boční oltáře v podobě sloupové edikuly jsou vyplněny sochami Nejsvětějšího srdce Panny Marie a Nejsvětějšího srdce Páně. Spodní část retabula obou oltářů je po stranách doplněna kruhovými medailony se symboly Evangelistů. Na oltáři Nejsvětějšího srdce Mariina to je člověk - symbol Evangelisty Matouše a býk - symbol Lukáše. Na druhém bočním oltáři to je lev - symbol Evangelisty Marka a orel - symbol Jana.

Zbylé dva oltáře jsou prostou architekturou novorománských tvarů. Navzájem se od sebe liší pouze reliéfem na mense - jeden z oltářů je zdoben motivem rovnoramenného kříže, druhý je zdoben symbolem pelikána krmícího svá mláďata vlastní krví.

Stříška kazatelny, doplněná vespod holubicí - symbolem Ducha svatého, je zdobena vlysem sestaveným z obloučků, do nichž je vsazen motiv palmety. Stříška je ukončena sloupovým altánkem završeným křížem.

8. Závěr:

Řezbářská firma Bušků fungovala déle než půl století. Z počátku, po přesídlení z Prahy na Sychrov, pracoval řezbář Petr Bušek výhradně pro sychrovský zámek, brzy ale přibývaly další zakázky – nejprve v menším, později v mnohem větším rozsahu. Jednalo se jak o práce profánní – nábytek a interiérová výzdoba pro různé osobnosti, tak i o práce kostelní.

Skutečný rozkvět firmy však nastává na konci 80. let, kdy již ve firmě pracovali oba synové Petra Buška – Dominik a Konstantin – a kdy již byla řezbářská výzdoba sychrovského zámku takřka dokončena. Ještě větší poptávky, zvláště po sakrálním mobiliáři, se firma dočkala po úspěchu na Jubilejní zemské výstavě v Praze roku 1891.

Poté, co roku 1894 zakladatel firmy řezbář Petr Bušek zemřel, přejmenovali Dominik a Konstantin Buškové firmu z „Petr Bušek a synové, knížecí Rohanští řezbáři v Sychrově“ na „Petra Buška synové“ a přeorientovali se výhradně na výrobu kostelního zařízení. Firma úspěšně pracovala dalších dvacet let, než v souvislosti s nedostatkem zakázek způsobeným všeobecnou tíživou hospodářskou situací v době první světové války zanikla.

Dílna Petra Buška i firma jeho synů nezhotovila pouze rozsáhlou výzdobu a zařízení sychrovského zámku a zařízení do nesčetných kostelů, kostelíků a kaplí, ale vychovala také za několik desítek let své činnosti řadu zručných řezbářů a umělců, kteří dále šíří dobrou tradici českého řezbářství. K nejvýznamnějším osobnostem vzešlým z Buškovy dílny patří i známý řezbář a sochař Vincenc Rupert Smolík, kterého známe především jako autora modelu k pamětní desce Jana Nerudy na domě U Dvou slunců v Nerudově ulici na Malé Straně v Praze.

Ve své práci jsem si stanovil hlavní cíl – poukázat na to, že mluví-li se o řezbářské rodině Bušků z Husy u Sychrova pouze v souvislosti se zámek knížete Kamila z Rohanu, mluví se pouze o jedné etapě v činnosti a působení jejich firmy. Firma však prošla celkem třemi vývojovými stupni, přičemž v předchozích odborných pracích byly zmapovány pouze první (činnost řezbáře Petra Buška) a částečně druhý stupeň vývoje (firma „Petr Bušek a synové, knížecí Rohanští řezbáři v Sychrově“). Třetí vývojový stupeň (firma „Petra Buška synové“) zůstával zcela opomenut. Domnívám se, že jsem tohoto svého cíle dosáhl a v rámci možností jsem všechna tři vývojová stadia činnosti řezbářské rodiny Bušků z Husy u Sychrova zpracoval.

Za další přínos této práce považuji začlenění hlavního oltáře v kostele sv. Františka Serafinského v Kněžmostě do přehledu děl z řezbářské dílny Bušků.

V dosavadních odborných pracích o Petru Buškovi se o existujících dílech tohoto umělce z doby před rokem 1856, tedy před jeho příchodem na Sychrov nikdy nepsalo, a jeho díla z tohoto období proto byla automaticky považována za zničená nebo nezvěstná.

Přesto je však ještě mnoho co dohánět, zvláště co se týče výčtu sakrálních staveb vybavených firmou Bušků. Je ještě mnoho kostelů, kostelíků a kaplí, ve kterých se nachází buď kompletní zařízení, nebo alespoň oltář, kazatelna či jiný typ sakrálního mobiliáře. Umístění některých děl je známo a je uvedeno v této práci, některá díla byla bohužel ze svých původních míst odcizena nebo byla zničena. Navštívit všechny stavby a učinit soupis mobiliáře z Buškovy dílny je však prací na několik let, neboť jejich díla jsou roztroušena po sakrálních stavbách na celém území naší republiky, a zpracování takového přehledu by si vyžádalo daleko rozsáhlejší práci, než jakou je práce bakalářská.

Přehled použitých pramenů a literatury:

Periodika:

- Hlasy pojizerské*, 02. 02. 1894, roč. 9, č. 2, s. 6
Hlasy pojizerské, 12. 01. 1908, roč. 23, č. 1, s. 5
Listy pojizerské, 06. 10. 1912, roč. 27, č. 22, s. 4
Pojizerské listy, 02. 06. 1933, roč. 48, č. 22, s. 2
Pojizerské listy, 16. 09. 1938, roč. 53, č. 37, s. 1
Pojizerské listy, 05. 07. 1940, roč. 55, č. 50, s. 4

Literatura:

- ADAM, Rudolf, Umělci Sychrovska II. Petr Bušek. In *Od Ještěda k Troskám. Vlastivědný sborník českého severu*, č. 3, Turnov, 1924 – 1925
- ADAM, Rudolf, Umělci Sychrovska II. Dominik Bušek. In *Od Ještěda k Troskám. Vlastivědný sborník českého severu*, č. 3, Turnov, 1924 – 1925
- ADAM, Rudolf, Umělci Sychrovska II. Konstantin Bušek. In *Od Ještěda k Troskám. Vlastivědný sborník českého severu*, č. 3, Turnov, 1924 – 1925
- ANDĚL, Rudolf, *Státní zámek Sychrov*, Praha: Propagační tvorba, 1975
- BASTL, Ondřej, *Z dějin stodůlecké farnosti*, Praha: Portál, 2003
- KADLEC, Miloš, *Sychrov*, Libice nad Cidlinou: Gloriet, bez vročení, ISBN 80-86644-37-5
- KADLEC, Miloš, *Kníže Kamil Rohan – novogotika a zámek Sychrov*, Turnov: Správa státního zámku Sychrov, 2004
- MŽYKOVÁ, Marie, *Romantický historismus. Novogotika*, Státní zámek Sychrov, 1995
- PODOBSKÝ, Jaroslav, *Rovensko pod Troskami. Turistický průvodce městem a okolím*, 1. vydání, Rovensko pod Troskami: Klub českých turistů, 1948
- POCHE, Emanuel a kolektiv, *Umělecké památky Čech 1*, 1. vydání, Praha: Academia, 1977
- POCHE, Emanuel a kolektiv, *Umělecké památky Čech 2*, 1. vydání, Praha: Academia, 1978
- POCHE, Emanuel a kolektiv, *Umělecké památky Čech 3*, 1. vydání, Praha: Academia, 1980
- POCHE, Emanuel a kolektiv, *Umělecké památky Čech 4*, 1. vydání, Praha: Academia, 1982

- POSPÍŠILOVÁ, Marie, *Sychrov*, Praha: Propagační tvorba, 1987
- POSPÍŠILOVÁ, Marie, *Vývoj sychrovských zámeckých interiérů*, Praha: Propagační tvorba, 1988
- ROHAN, Inge, *Zámek Sychrov, novogotický památník rodu Rohanů*, Turnov: Spolek přátel zámku Sychrov, 1996
- SCHEYBAL, Josef a kolektiv, *Památky Jablonecka*, Liberec: Severočeské muzeum v Liberci, 1969
- WIRTH, Zdeněk, *Sychrov, státní zámek a památky v okolí*, 1. vydání, Praha: ČSTV, 1952
- WIRTH, Zdeněk, *Sychrov, státní zámek a okolí*, 2. vydání, Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1957
- WIRTH, Zdeněk, *Sychrov, státní zámek a památky v okolí*, 3. vydání, Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1960

Obrazová příloha:

- I. Podobizna řezbáře Petra Buška
- II. Podobizna knížete Kamila z Rohanu
- III. Vila Fialka v obci Husa
- IV. Deska na hrobě řezbářů Petra Buška a Dominika Buška a dalších členů rodiny na hřbitově ve Vlastibořicích
- V. Státní zámek Sychrov – parkové průčelí
- VI. Státní zámek Sychrov – kaple na fotografii z roku 1892
- VII. Státní zámek Sychrov – původní Buškův oltář, umístěný do roku 1890 v kapli a poté přenesený do rohanské hrobky v Loukově u Mnichova Hradiště
- VIII. Státní zámek Sychrov – schodišťová hala na fotografii z roku 1892
- IX. Státní zámek Sychrov – strop schodišťové haly na fotografii z roku 1892
- X. Státní zámek Sychrov – strop schodišťové haly v současnosti
- XI. Státní zámek Sychrov – chodba jižního křídla na fotografii z roku 1892
- XII. Státní zámek Sychrov – salon královského apartmá v západním křídle zámku na fotografii z roku 1892
- XIII. Státní zámek Sychrov – strop salonu královského apartmá v západním křídle zámku
- XIV. Státní zámek Sychrov – kredenc v salonu královského apartmá v západním křídle zámku
- XV. Státní zámek Sychrov – ložnice královského apartmá v západním křídle zámku na fotografii z roku 1892
- XVI. Vyobrazení č. 18 v knize A. W. Pugina „Gothic Furniture in the style of the 15th Century“, z něhož Petr Bušek až na nepatrné úpravy vycházel při zhotovování skříně do pokoje pro hosty v západním křídle zámku
- XVII. Státní zámek Sychrov – pokoj pro hosty v západním křídle zámku, skřín
- XVIII. Státní zámek Sychrov – toaletní pokoj knížete v severním křídle zámku, skřín
- XIX. Státní zámek Sychrov – malá jídelna v severním křídle zámku, skřín
- XX. Státní zámek Sychrov – hala ve východním křídle zámku na fotografii z roku 1892
- XXI. Státní zámek Sychrov – hala ve východním křídle zámku, erb Rohanů
- XXII. Státní zámek Sychrov – velká oratoř ve východním křídle zámku

- XXIII. Státní zámek Sychrov – malá oratoř ve východním křídle zámku, obložení stěn
- XXIV. Vyobrazení č. 19 v knize A. W. Pugina „Gothic Furniture in the style of the 15th Century“, z něhož Petr Bušek až na nepatrné úpravy vycházel při zhotovování skříně do ložnice kněžny ve východním křídle zámku
- XXV. Státní zámek Sychrov – ložnice kněžny ve východním křídle zámku, skříň
- XXVI. Státní zámek Sychrov – krbový salon ve východním křídle zámku na fotografii z roku 1892
- XXVII. Státní zámek Sychrov – společenský salon ve východním křídle zámku, vykládaná parketová podlaha
- XXVIII. Státní zámek Sychrov – společenský salon ve východním křídle zámku, vyřezávaný strop
- XXIX. Vyobrazení č. 39 v knize G. G. Ungewittera „Entwürfe zu gothischen Möbeln“, z něhož Petr Bušek vycházel při zhotovování příborníku do společenského salonu ve východním křídle zámku
- XXX. Státní zámek Sychrov – společenský salon ve východním křídle zámku, příborník
- XXXI. Státní zámek Sychrov – knihovna ve východním křídle zámku na fotografii z roku 1892
- XXXII. Státní zámek Sychrov – velká jídelna ve východním křídle zámku na fotografii z roku 1892
- XXXIII. Státní zámek Sychrov – velká jídelna ve východním křídle zámku na fotografii z roku 1903
- XXXIV. Mariánský oltář vystavovaný firmou „Petr Bušek a synové, knížecí Rohanští řezbáři v Sychrově“ na Jubilejní zemské výstavě v Praze roku 1891
- XXXV. Dům a strom na podzim, olej na kartonu, Konstantin Bušek, kolem roku 1930
- XXXVI. Narození Páně, Konstantin Bušek, ulito firmou B. Moutelík v Hořovicích
- XXXVII. Kostel sv. Františka Serafinského v Kněžmostě – hlavní oltář
- XXXVIII. Kostel sv. Víta v Příchovicích – hlavní oltář
- XXXIX. Kostel sv. Václava v Příšovicích – hlavní oltář
- XL. Kostel sv. Václava v Příšovicích – kazatelna
- XLI. Kostel sv. Václava v Příšovicích – výzdoba řečniště kazatelny
- XLII. Kostel sv. Jiří v Přáslavicích – vyřezávaný strop v presbytáři

- XLIII. Kostel Navštívení Panny Marie v Lučanech nad Nisou – signatura na hlavním oltáři
- XLIV. Kostel Navštívení Panny Marie v Lučanech na Nisou – hlavní oltář
- XLV. Kostel Navštívení Panny Marie v Lučanech na Nisou – velký kříž s klekátkem
- XLVI. Kostel Navštívení Panny Marie v Lučanech na Nisou – křtitelnice
- XLVII. Kostel Navštívení Panny Marie v Lučanech na Nisou – kropenka
- XLVIII. Kostel Navštívení Panny Marie v Lučanech na Nisou – varhanní kruchta
- XLIX. Kostel sv. Josefa na Hrubé Skále – signatura na hlavním oltáři
- L. Kostel sv. Josefa na Hrubé Skále – hlavní oltář
- LI. Kostel sv. Josefa na Hrubé Skále – kazatelna
- LII. Kostel sv. Josefa na Hrubé Skále – retabulum oltáře sv. Cyrila a sv. Metoděje
- LIII. Kostel sv. Václava v Bosni – oltář sv. Jana Nepomuckého
- LIV. Kostel sv. Václava v Rovensku pod Troskami – hlavní oltář
- LV. Kostel sv. Václava v Rovensku pod Troskami – hlavní oltář, detail
- LVI. Kostel sv. Václava v Rovensku pod Troskami – skříň v sakristii
- LVII. Kostel sv. Jakuba Většího v Praze-Stodůlkách – hlavní oltář
- LVIII. Kostel sv. Jakuba Většího v Praze-Stodůlkách – hlavní oltář, detail
- LIX. Kostel sv. Jakuba Většího v Praze-Stodůlkách – signatura na oltářním obraze
- LX. Kostel sv. Nejsvětější Trojice v Rádle – hlavní oltář
- LXI. Kostel sv. Petra a Pavla v Semilech – hlavní oltář
- LXII. Kostel sv. Petra a Pavla v Semilech – oltář Nejsvětějšího srdce Panny Marie
- LXIII. Kostel sv. Petra a Pavla v Semilech – stříška kazatelny
- LXIV. Kostel sv. Petra a Pavla v Semilech – zpovědnice

The Carving Family Bušek of Husa near Sychrov

The carving Bušek workshop started his activity in the first half of 19th century. In 1856 moved the founder of the workshop Petr Bušek in Sychrov, to make the carving furniture and room decorations for the Prince Kamil Rohan's neogothic Castle Sychrov. From 1880's, when both Petr's sons – Dominik and Konstantin had already worked in the workshop, new commissions for the production of ecclesiastical furnishings started to increase. After Petr Bušek's death in 1894 this workshop produced above-all the church furniture. The activity of Bušek workshop finished with the start of the First World War. In this bachelor thesis is take down not only the history of the carving workshop Bušek, but also their fundamental works.

Keywords:

Bušek

Sychrov

ecclesiastical furnishings

woodcarving

neogothic